

Koroški kulturni dnevi so tudi letos dobro uspeli

Prejšnji teden — od 14. do 16. februarja — so v celovski Mohorjevi potekali Koroški kulturni dnevi, tradicionalna znanstvena prireditve koroških Slovencev, ki je bila letos prirejena že enajstič. Tokrat je bilo težišče na dveh osrednjih temah: predavanja v petek so veljala vprašanjem dvojezične predšolske vzgoje, medtem ko so bila v soboto obravnavana vprašanja v zvezi z letošnjo 60-letnico koroškega plebiscita. Kot uvod v Koroške kulturne dneve je bila v četrtek odprta razstava z naslovom „Knjige, slikanice in igračke za najmlajše“, v okviru prireditve pa je bil predvajan tudi jugoslovanski film „Pes, ki je ljubil vagone“.

Letos so številnim poslušalcem predvajali strokovnjaki iz treh držav — Avstrije, Italije in Jugoslavije. Večinoma so bila predavanja na razpolago v obeh deželnih jezikih, sicer pa je bilo dobro poskrbljeno za simultano prevajanje iz enega v drugi jezik, tako da so slovensko in nemško govoreči udeleženci lahko sledili poteku celotne prireditve. Hkrati je dvojezičnost prispevala k temu, da so Koroški kulturni dnevi dobili ustrezen odmev tudi v sredstvih množičnega obveščanja. Udeležba pri posameznih predavanjih, ki je bila vsekakor zadovoljiva, je pokazala, da so Koroški kulturni dnevi ne le zanimiva ampak tudi potrebna vsakoletna prireditve — vendar to ne pomeni, da ne bi bilo možno in v marsikakšnem pogledu tudi potrebno razmišljati o spremembah in izboljšavah.

Obširno poročilo o 11. Koroških kulturnih dnevih objavljamo na tretji strani.

Enostranska nagnjenost pravnega reda v Avstriji

Pravni red, ki velja in se praktično v Avstriji in na katerega so predstavniki naše države zelo ponosni, kadar drugim delijo nauke o načelih demokracije in pravne ureditve, v zadnjem času kaže nevarne znake enostranske nagnjenosti.

Zaradi „užaljenosti“ ene same osebe, ki noče biti uvrščena v krog desničarskega ekstremizma, je sodnik od-

redil zaplembo znanstvene publikacije o desničarskem ekstremizmu v Avstriji ter je policija preiskala prostore dokumentacijskega arhiva avstrijskega odporniškega gibanja. Prav tako na zahtevo ene same osebe, ki se je čutila „užaljena“ zaradi povezave z desničarskim ekstremizmom, je bila zaplenjena brošura, ki je opozarjala na nevarnost z desne, ponovno zaplenjeno je bilo osrednje glasilo SPÖ in izvedena hišna preiskava v centrali SPÖ na Dunaju.

Tukaj je torej prišel pravni red, ki velja v Avstriji, v polni meri do veljave: „desnica“ je zakonsko zaščiten in zapade kazni, kdor se je le dotakne. Drugače, in sicer bistveno drugače pa je na drugi strani — „levica“ (s tem mislimo vse tisto, kar ni naseljeno na skrajni desnici) očitno nima pravice čutiti se užaljeno.

To so že pred leti morali spoznati tudi učitelji slovenske gimnazije, ki jim je sodnik odrekel pravico čutiti se užaljene zaradi očitka, da je slovenska gimnazija (in tukaj so bili gotovo prej mišljeni njeni učitelji kot pa njeno poslopje iz betona) „veliki strup“. Čeprav je bila ta nezastita obdolžitev demonstrirana na javni prireditvi KHD, sodišče krivocev ni klicalo na odgovornost. Po isti pravni logiki pa tudi lobniška skupina Longo Mai nima pravice biti užaljena, čeprav ji je KHD-jevsko glasilo *Ruf der Heimat* povezavo s komunisti in s slovensko manjšino očitalo v takšni obliki in povezavi, ki je brez dvoma žaljiva. Te dni je njeno tožbo zavrnilo tudi prizivno sodišče z utemeljitvijo, ki nevarno meji na formalistično dlakocepstvo.

Torej nov primer, ki potrjuje vtis, da je KHD „tabu“ tudi za sodišče. In to že vse od leta 1970 naprej, ko je KHD-jevsko glasilo objavilo zloglasno genocidno grožnjo, ne da bi se ga kdo upal obsoditi. Takšno ravnanje pa prav gotovo ne prispeva k utrjevanju zaupanja v tak pravni red.

Treba je odstraniti nezaupanje

ki se je nakopičilo zaradi dolgoletnega nerazumevanja za naša življenska vprašanja

Kakor smo poročali že v zadnji številki, je deželni glavar Wagner prejšnji teden sprejel predstavnike obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev na informativen pogovor. Med drugim je šlo pri pogovoru tudi za prireditve ob letošnji 60-letnici koroškega plebiscita in za udeležbo koroških Slovencev pri teh prireditvah. Tozadevno so predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev razložili deželni glavarju svoja gledanja na te prireditve in mu tudi pismeno sporočili svoje predstave in predloge (o katerih smo poročali že zadnjič).

O teh predstavah in predlogih naj bi razpravljali na prvi seji posebnega organizacijskega komiteja, ki bo ustanovljen z nalogo, da izvede vse priprave za uradno prireditve ob 60-letnici plebiscita. Dogovorili so se, da bosta v ta komitee tudi osrednji slovenski organizaciji poslali dva zastopnika. V uradni program prireditve pa naj bi bila sprejeta tudi tradicionalna dvojezična prireditve „Oktober tabor — Oktober Arena“, ki bo letos prirejena že četrtoč. Nadalje bi bila deželna vlada pripravljena dati uraden okvir znanstvenemu simpoziju, ki bi bil prirejen v zvezi z obletnico plebiscita. In tudi glede udeležbe uradne Koroške na proslavi koroških Slovencev ob 35-letnici zmage nad fašizmom in 25-letnici podpisa državne pogodbe menda ni „načelnih“ zadržkov.

V enem vprašanju pa izgleda, da so še vedno nepremostljive ovire: da bi na uradni proslavi prišla do izraza dejanska enakopravnost koroških Slovencev — pa čeprav le v skromni in zgolj simbolični obliki, ko bi tudi slovenski zastopnik smel spregovoriti nekaj besed. Ravno v tem pa se kaže dejanski odnos do toliko naglašene „skupnosti“ obeh narodov v deželi, saj vendar ni lahko verovati geslom o spravi, srečanju in sožitju v enakopravnosti, dokler je enemu od obeh narodov dodeljena le vloga molčečega statista. Če pa pri tem upoštevamo še miselnost, ki se že spet začena oglašati v koroškem tisku in obliki znanih „dopisov bralcev“, potem res ni težko podvomiti v „čudež“, da bi ob šestdesetletnici zmagal razum, kjer je bilo šestdeset let vse načrtno naravnano v nasprotno smer.

Če je pri merodajnih dejavnikih v deželi res iskrena želja, da se končno najde pot v novo, skupno bodočnost vseh Korošcev, potem bodo morali to dokazati v dejanjih: preskočiti bodo morali svojo lastno senco in namesto vztrajanja na tristrankarskem diktatu uresničiti enakopraven dialog. Le po poti, ki bo privedla do resnične enakopravnosti slovenske narodne skup-

nosti, kakor ji je zagotovljena v členu 7 državne pogodbe, bo namreč možno priti tudi do medsebojnega zaupanja, ki je osnova plodnega sodelovanja in mirnega sožitja.

Zdravstveno stanje

PRESEDNIKA SFRJ TITA

V zdravstvenem stanju jugoslovanskega predsednika Tita je prejšnji teden prišlo do kritičnega poslabšanja zaradi prebavnih motenj, zaradi težav v zvezi z delovanjem ledvic in zaradi srčne slabosti. Zdravniki so uvedli intenzivne ukrepe zdravljenja, kar je konec tedna privedlo do določenega izboljšanja zdravstvenega stanja. Vendar je zdravniški konzilij tudi v zadnjih dneh v svojih sporočilih poudarjal, da je splošno zdravstveno stanje predsednika Tita še vedno resno. Zato še naprej izvajajo intenzivne ukrepe zdravljenja.

Zaradi velikega zanimanja, ki vlada v svetu za zdravstveno stanje predsednika Tita, je bil v Ljubljani urejen poseben novinarski center, v katerem sproti obveščajo številne novinarje o poteku zdravljenja. Posredujejo jim pa tudi informacije o drugih aktualnih vprašanjih. Center je urejen v klubu poslancev, kjer imajo novinarji na voljo telekomunikacijske naprave ter ustrezno literaturo.

Koroški Slovenci smo pripravljeno za skupno iskanje take poti že ponovno izpričali. Tako tudi prejšnji teden na pogovoru z deželnim glavarjem. Vendar smo mnenja, da vsa ta prizadevanja prej ali slej vodijo v slepo ulico, če se jim ne pride nasproti tudi z druge strani. Argumentiranje, da je s koroškega stališča člen 7 z zakonom o narodnostnih skupinah v celoti izpolnjen in da se „avstrijsko“ stališče razlikuje od „koroškega“ samo zato, ker zajema člen 7 tudi gradišćanske Hrvatice, pri katerih še niso rešena vsa vprašanja, prav gotovo ne more prispevati k zmanjšanju nezaupanja, ki se je nakopičilo zaradi dolgoletnega nerazumevanja za naša življenska vprašanja.

Prav na ta dejstva bomo vedno spet opozarjali in bomo stvari imenovali pri pravem imenu — ne glede na to, ali je to komu prav ali ne. Pri tem se v našem stališču lahko sklicujemo tudi na zveznega kanclerja Kreiskega, ki je že večkrat izrazil mnenje, da samo prizadeta manjšina sama lahko odloča o tem, kdaj so njena vprašanja zadovoljivo rešena, katere rešitve ji koristijo in kaj ji je v škodo. Predvsem pa se tega načela dosledno drži tudi avstrijska manjšinska politika v vprašanju Južne Tirolske in pravno ter moralno neporečna je politika samo tedaj, če enaka merila veljajo za vse.

OB 30-LETNICI SMRTI PREŽIHOVEGA VORANCA:

Koroška premierska predstavitev slovenskega filma „Boj na požiravniku“

V ponedeljek, na dan tridesetletnice smrti koroškega slovenskega pisatelja Prežihovega Voranca, je bila v Celovcu premierska predstavitev novega slovenskega celovečernega filma „Boj na požiravniku“, ki je bil v sodelovanju med RTV Ljubljana in Viba filmom posnet po istoimenski Prežihovi noveli. Okoli 500 ljudi od Zile do Podjune, dobra polovica mladih, se je na povabilo Slovenske prosvetne zveze zbralo v avli slovenske gimnazije. Mnogi so film že gledali na ljubljanski televiziji, vsi pa so prišli polni pričakovanja, ker so vedeli, da jih čaka čudovito srečanje s Prežihom — z umetnikom, ki je kakor noben drug v svojih umotvorih postavil edinstvene spomenike koroškemu slovenskemu človeku in njegovemu boju za obstanek na domači zemlji.

Tak spomenik je tudi njegova monumentalna novela „Boj na požiravniku“, katere pretresljiva izpoved je s filmsko realizacijo le še pridobila: slovenska književnost in slovenska filmska umetnost sta v medsebojnem dopolnjevanju spet ustvarili umetni, ki zasluži najvišjo pohvalo — predvsem zaradi tega, ker je prepričljiva. V polni meri prepričljiva je mnogoštevilna družina Dihurjev, ki se trdo bojujejo z zemljo, da bi iz nje izsilili vsaj majhen košček kruha in nekaj krompirjev. Prav tako prepričljiva je nasprotna stran: bogati sosedje, župnik, predstavniki oblasti, katerih prezir do malega delovnega človeka sega tako daleč, da se niti pred mrtvim očedom ne odkrijejo. (V takih razmerah, ki jih je tudi

sam doživljal, je Prežih postal komunist in se je vse življenje bojeval proti krivicam posvetne in cerkvene gospode — za boljše življenje izkoriščenega človeka, za pravice svojega ljudstva.) Ne nazadnje pa je prepričljivo tudi vse tisto, kar akterjem daje ustrezen okvir, od pristnega miljeja do čudovitih pokrajinskih motivov.

Ne bomo podrobno naštevati, kdo je kaj prispeval k tako uspeli filmski uresnitvi Prežihovega „Boja na požiravniku“. Vsem ustvarjalcem je treba izreči priznanje, kajti ustvarili so umetnino, ki je vredna Prežihina in veličine njegovih literarnih umotvorov. Za obiskovalce premierske predstavitve pa je bilo posebno doživetje, da so nekatere izmed njih lahko osebno spoznali: navzoči so bili režiser Janez Drozg, direktor fotografije (snemalec) Slavo Vajt, glavna igralka Bert Sotlar in Jerca Mrzel ter naša dva rojaka Marjan Srienec (ki je poleg svoje vloge bil tudi pomočnik režije) in Miha Kap. Sopki rož, ki so jih gostje prejeli ob koncu predstave, so bili le skromen izraz navdušenja in priznanja, s katerim so gledalci izpovedali svojo hvaležnost za bogato darilo ob tridesetletnici smrti Prežihovega Voranca.

Po nepozabnem doživetju, kakršno je bilo predvajanje filma „Boj na požiravniku“, bomo koroški Slovenci našega Prežihina še bolj poznali, še bolj ljubili...

Sedanja zakonska ureditev ne predstavlja izpolnitve člena 7

Na povabilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Zveze slovenske mladine se je minuli teden od petka do nedelje mudila na Koroškem delegacija Hrvaškega akademskega kluba na Dunaju, ki sta jo vodila predsednica Marjana Grandič in tajnik Štefan Pavetič. Predstavniki gradiščanskih Hrvatov so si v raznih krajih ogledali vrsto gospodarskih, kulturnih in političnih ustanov koroških Slovencev ter imeli pogovore z zastopniki naših organizacij.

Obisk se je pričel v petek zvečer, ko so se gostje v prostorih pliberške Posojilnice srečali s tamkajšnjo mladino. Obširen sobotni program je obsegal ogled hotela Obir in Posojilnice v Železni Kapli ter tovarne celuloze na Reberci. Tovariš Peter Kuhar je gostom orisal pomen in delo slovenskih ustanov v Železni Kapli. Od tam so gostje nadaljevali pot v Šentorimož, kjer jim je tovariš Janez Wutte-Luc razkazal dvojezični otroški vrtec in novi kulturni dom, tovariš Franci

Picej pa jim je kot občinski odbor-
nik spregovoril o življenju slovenske narodne skupnosti v občini, ki uradno ni več priznana za dvojezično. V Bilčovsu pa je mlade gradiščanske Hrvatve v imenu občine pozdravil župan Hanzi Ogris, ki jim je kratko orisal razmere v občini z večinskim slovenskim prebivalstvom.

V soboto sta delegacijo HAK na sedežu ZSO v Celovcu sprejela predsednik dr. Franci Zwitter in tajnik dipl. inž. Feliks Wieser. V pogovoru sta obe strani poudarili enotno mnenje, da je edinole člen 7 avstrijske državne pogodbe osnova za enakopravnost slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji. Zato so si bili predstavniki

obeh organizacij edini v odklanjanju zakona o narodnih skupinah, ker ne zagotavlja obstoja in nemo-
tenega razvoja obeh narodnih skupin in zato tudi ne predstavlja izpolnitve člena 7. V spremstvu zastopnikov ZSO si je delegacija HAK nato ogledala še novi kulturni dom na Radišah, ki ga je radiško prebivalstvo zgradilo s prostovoljnimi delom.

Ob zaključku obiska so predstavniki obeh organizacij poudarili koristnost takih stikov in naglasili, da je medsebojno povezavo treba nadaljevati in še poglobiti v duhu skupnega boja za izpolnitev člena 7 in s tem za uresničitev enakopravnosti slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji.

Informativno srečanje sindikalistov Koroške in Slovenije

V okviru rednih stikov med sindikalnimi organizacijami Koroške in Slovenije je prejšnji teden bivala na obisku pri deželni vodstvu sindikalne zveze za Koroško delegacija Zveze sindikatov Slovenije, ki jo je vodil podpredsednik Milan Potrč.

Med pogovori v Celovcu, ki so veljali raznim vprašanjem medsebojnega sodelovanja, so obravnavali tudi položaj, ki je nastal z boleznijo jugoslovanskega predsednika Tita. Pri tem so predstavniki slovenskih sindikatov poudarili, da je Jugoslavija pripravljena v vsakem položaju braniti svojo neodvisnost in samostojnost. Odločno pa so zavrnili vsakršen poskus vmešavanja drugih držav v notranje zadeve Jugoslavije. Prav tako so obsodili vojaško intervencijo Sovjetske zveze v Afganistanu in hkrati zavrnili tudi pretirane reakcije Amerike.

Glavni predmet razgovorov pa so bila seveda vprašanja medsebojnih odnosov. V tej zvezi je bilo z obeh strani opozorjeno na nadaljnje možnosti razširitve gospodarskega sodelovanja med Koroško in Slovenijo. Vendar je namestnik deželnega glavarja Erwin Frühbauer menil, da enostranska gospodarska dejavnost

ene dežele v drugi povzroča probleme in je opozoril, da je na Koroškem že prišlo do ustanovitve slovenskih podjetij, medtem ko v obratni smeri takih dejavnosti še ni uspelo razviti. Koroški sindikalisti so izrazili zaskrbljenost zaradi predvidenih devizno-carinskih ukrepov v Jugoslaviji, pa so jih slovenski kolegi pomirili ter opozorili, da prav odprta meja in s tem pretok ljudi, blaga in seveda tudi denarja spada med glavna načela jugoslovanske zunanje politike zlasti v odnosu do sosednjih držav.

Poleg vseh drugih vprašanj je bila predmet izmenjave mnenj med koroškimi in slovenskimi sindikalisti tudi manjšinska problematika. Namestnik deželnega glavarja Frühbauer se je pohvalil, da ne bi bilo več nobenih problemov, "če bi bili funkcionarji slovenskih organizacij pripravljeni posluševati se odprtih vrat" - pri čemer je očitno mislil zakon o narodnih skupinah in sodelovanje v sosvetih. Kako pa o teh "odprtih vratih" mislijo neposredno prizadeti, so gostje iz Slovenije slišali na sedežu ZSO, kjer so jih predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev seznanili s trenutnim položajem slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

„Srečo za otroka“

Mednarodno leto otroka, ki smo ga po sklepu Združenih narodov obhajali lani, je sicer že mimo, toda prav akcije, ki so jih v tem letu priredili v posameznih državah, so še posebno opozorile na dejstvo, da otrok vedno potrebuje pomoč odraslih. In zlasti je mednarodno leto otroka odkrilo vrsto „senčnih strani“ današnjega sveta, za katerega je na eni strani značilna večja ali manjša blaginja, ki pa ji na drugi strani stojijo nasproti še velika revščina, zaostalost, boleznin in tudi lakota. Le-tem pa je še posebno izpostavljen otrok, ki zato tudi najbolj potrebuje pomoč.

Različne organizacije, ki se bavijo z oskrbovanjem osirotelih ter socialno ali zdravstveno prizadetih otrok, so lani izvedle v Avstriji akcijo „Srečo za otroka“ in z njeno pomočjo zbrale denarna sredstva za uresničitev različnih humanitarnih projektov doma in tudi v tujini. Ravno zaradi lanskega uspeha so se odločile, da akcijo nadaljujejo

tudi v letu 1980. In tako se je 31. januarja spet začela posebna vrsta srečolova, ki bo trajala do 9. maja. V tem času prodajajo posebne srečke (cena 25 šilingov), s katerimi je ob pravilnem odgovoru na vsakokratno vprašanje možno zadeti lepe nagrade, ki jih bodo izžrebali vsaka dva tedna.

Prvo vmesno žrebanje bo 29. februarja, naslednja 14. in 28. marca,

ter 18. aprila, veliko zaključno žrebanje pa 9. maja. Vsa ta žrebanja bodo neposredno prenašali v televizijski oddaji „Mi“ (Wir) na kanalu 1. Srečke z odgovori na stavljena vprašanja je treba poslati najkasneje 2 dni pred vsakokratnim žrebanjem. Med nagradami, ki jih je možno zadeti, pa omenjamo le nekatere: montažna hiša v vrednosti 1 milijona šilingov, stanovanjska oprema za milijon šilingov, 10 avtomobilov v skupni vrednosti milijon šilingov, nadalje barvni televizorji, oblačila, gospodinjstvi aparati, preproge in najrazličnejši drugi dobinki v skupni vrednosti 8 milijonov šilingov.

Glavni „dobitek“ pri tej igri na srečo pa je seveda pomoč otroku, kajti zbrana denarna sredstva bodo tudi tokrat služila dobrodelnim namenom - v korist otrokom, ki so potrebni pomoči. Pokroviteljstvo nad akcijo „Srečo za otroka“ je soet prevzel zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger.

Ko se je slovenski narod v letih fašistične okupacije med drugo svetovno vojno v veliki večini boril za osvoboditev svoje domovine in sodi junaški narodnoosvobodilni boj brez dvoma med največja častnejša obdobja v slovenski zgodovini, se je del tega naroda sramotno udinjal tujemu nasilniku - pod lažnim geslom, da brani vero, je kot „bela garda“ služil najprej italijanskemu fašizmu in pozneje kot „domobranci“ nemškemu nacizmu. Po razsulu nacizma pa so pripadniki teh in podobnih skupin skupaj z Nemci zbežali najprej na Koroško in se od tu razkropili po svetu, kej je danes kot „slovenska politična emigracija“ nadaljujejo delo proti lastnemu narodu in njegovi državi.

O tej slovenski politični emigraciji pripoveduje knjiga, ki je pred kratkim izšla pri mariborski založbi Obzorja pod naslovom „Sramota umira počasi“. Njen avtor je novinar Janez Čuček, ki je

„Sramota umira počasi“

Knjiga o slovenski politični emigraciji

obiskal emigrantske organizacije v raznih državah, kjer je na podlagi pogovorov z njihovimi člani in funkcionarji ter s pomočjo njihovega tiska zbral obsežno gradivo za knjigo, ki bi jo lahko imenovali dokumentacijo najšamotnejšega poglavja v zgodovini slovenskega naroda.

V knjigi je najprej orisana vloga, ki jo je današnja slovenska politična emigracija odigrala med vojno. Zvezo za delo bele in plave garde, slovenskih četnikov, domobrancev in drugih grupacij, ki so svojim fašističnim gospodarjem zvesto pomagale v boju proti narodnoosvobodilnemu gibanju. Spoznamo vlogo, ki so jo pri tem igrali general Rupnik, škof Rožman in drugi „večni dolžniki“ Nemcev, ki so se v dneh, ko je narodnoosvobodilna vojska bila zadnje odločilne boje, v ljubljanskem škofijskem dvorcu šli „veliko narodno igro“, da bi se po večletni izdajalski politiki in sodelovanju z okupatorjem v uri poraza predstavili zabodnim zaveznikom kot „predstavniki“ in celo kot „osvoboditelji“ slovenskega naroda. Ko jim to ni uspelo, so ob porazu svoje izdajstvo kronali z begom.

Tako se je začelo poglavje slovenske politične emigracije, ki mu je posvečen glavni del knjige.

Tisti, ki so imeli roke umazane s krvjo, torej resnični vojni zločinci, so si z begom čez mejo rešili življenje; niso pa mogli in nikoli ne bodo mogli spraviti s sebe madežev svoje zločinske preteklosti. S seboj so z obljubami in grožnjami zvalili tudi mnoge take, ki bi lahko nekaznovani ostali doma. Lagali so jim, da se bodo kmalu vrnil kot „osvoboditelji“; izkoriščali so jih in jih še izkoriščajo za svoje hujskanje proti domovini, proti novi Jugoslaviji.

To dejavnost slovenske politične emigracije je avtor knjige dokumentiral predvsem na podlagi emigrantskega tiska. V njem ni niti trohice priznanja, da so izdali narod in domovino, izdali sebe in tisoče, ki so jim nekoč slepo verovali. Namesto priznanja lastne krivde prevladuje prepričanje, da so velike in tragične žrtve neke neusmiljene usode, ne pa lastnih zablod, zmot in zločinov. Ker tega nočejo priznati, nadaljujejo s svojo protijugoslovansko propagando, s katero se uvrščajo v mednarodno gonjo strupenega antikomunizma. Pri tem pa se svetobližno trkajo na prsa: „Bog ve, da to ni iz sovraštva do nikogar, ampak iz pravilne ljubezni do resnice, do nas samih in do vsega našega naroda.“ Kakor pri medvojni kolaboraciji, tako je tudi danes med politično emigracijo duhovščina „najbolj uraden del“ - spet se izrablja vera v politične namene.

Vendar pa to njihovo menda od Boga dano „poslanstvo“ pri velikem delu emigracije nima več dovolj odziva. „Nemci so nas izdali, Italijani so nas izdali, Angleži in Američani so nas izdali. Verjeli smo vsem - pa je šlo vse po vodi.“ Tako ugotavljajo danes tisti med emigranti, ki so že spoznali, kako so jih zavajali in jim lagali njihovi voditelji. Tri desetletja je trajalo njihovo potovanje v sanjari o „zmagovitem povratku domov“, danes pa že priznavajo, da ta njihova pot nima konca - samo začetek, pokopan nekje daleč v spominih. Zato jih je vedno več, ki ne nasedajo več propagandi; smatrajo jo le še za puble besede nekaj zagrizenih ljudi, ki sami sebe prepričujejo, da se gredo resno politiko. In politična emigracija se po njihovi lastni izjavi drobi v „skupine in skupince zvenecih imen, ki v bistvu ne predstavljajo ničesar“.

Na drugi strani je gospodarska emigracija, vojaki, ki so se v tuje države izselili že pred vojno in deloma tudi po vojni. Ne glede na politično usmeritev so povsem pozitivni do stare domovine in njene današnje ureditve: med vojno so podpirali narodnoosvobodilni boj, po vojni so pomagali pri obnovi in danes so ponosni na ugled, ki ga uživa Jugoslavija v svetu.

In končno je še druga generacija politične emigracije, ki ni „obremenjena“ s preteklostjo svojih očetov. Zato tudi „nima ne iluzij ne volje ne potrebe, da bi nadaljevala izgubljeni boj prejšnje generacije, ki se je postavila na napačno stran zgodovine“. Mnogi se obiski emigrantov v Sloveniji, kjer se na lastne oči prepričajo, kako zlagana je propaganda emigrantskih voditeljev. Sami spoznavajo resnico in konec je „pravljic“, ki so jih desetletja širili poklicni hujskači.

Tako politična emigracija neustavljivo zgublja svoj pomen in vpliv in s tem počasi umira tudi sramota, s katero se je ta del slovenskega naroda vpisal v narodno zgodovino.

Izredno zanimiva knjiga „Sramota umira počasi“ obsega 240 strani besedila in 22 strani slikovnih dokumentov. Gotovo bo vzbudila zanimanje tudi pri nas na Koroškem - saj slovenska politična emigracija tudi za našo zemljo in naše življenje ni ostala brez posledic. Knjigo lahko kupite oz. naročite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Paulitschgasse 5-7, kjer stane 230 šilingov.

11. KOROŠKI KULTURNI DNEVI V CELOVCU

Letošnja težišča

dvojezična predšolska vzgoja in šestdesetletnica plebiscita

Pripravljalni odbor Koroških kulturnih dni je za prireditev, ki je potekala minul teden v Celovcu že enajstič, izbral dve aktualni temi. Čeprav je leto otroka že za nami, skrb za varstvo in izobraževanje otrok seveda ne mineta. Prva glavna tematika 11. Koroških kulturnih dni je bila osredotočena na vprašanja dvojezične predšolske vzgoje. O temi so referirali teoretiki in praktiki predšolske vzgoje otrok. Prav o teh vprašanjih poteka med osrednjimi organizacijami koroških Slovencev široka razprava, ki utegne dobiti na podlagi podanih referatov boljše znanstveno utemeljenost. Sicer pa je od reševanja teh osnovnih vprašanj odvisen obstoj in razvoj vsake manjšine in s tem aktualnost tematike nikoli ne preneha. Druga glavna tematika je bila pogojena s šestdeseto obletnico koroškega plebiscita. Že sedaj dan na dan zasledujemo poročila in dobivamo predloge, kako naj bi se letos ta obletnica praznovala. Tudi tukaj naletimo na vzporedje prizadevanj organizacij in odbora Kulturnih dni, da bi dali tem proslavam novo smer in drugo vsebino.

Koroški kulturni dnevi so bili — če jih primerjamo s podobnimi prireditvami — spet dobro obiskani. Domala vsi referati so bili obiskovalcem na voljo pred vsakim predavanjem tako v slovenščini kakor tudi v nemškem prevodu. Na osnovi diskusij pa se da ugotoviti, da bodo potrebni še veliki napori, preden bo zavest o pomembnosti vprašanj o dvojezični predšolski vzgoji zajela večji krog ljudi. Šele ko se bodo širši krogi zavedali pomembnosti teh vprašanj, ko bodo razpravljali o njih in si jih osvojili, bo mogoče priti do premikov na tem področju. Znanstvena spoznanja ne moremo razumeti kot navodila za ravnanje. Načrtna realizacija spoznanj je stvar političnih odločitev, ki pa naj bi seveda temeljile na rezultatih znanosti. Šele s tem bi kulturni dnevi prispevali svoj pozitiven in pomemben delež v družbenem življenju koroških Slovencev.

Že prvo predavanje o problemih otrok in učenja jezika je vzbudilo precejšnjo pozornost. Univ. prof. Willi Mayerthaler, predstojnik inštituta za jezikoslovje na celovski univerzi, je po splošnih teoretičnih mislih, kako se otroci učijo jezika, prešel na situacijo dvojezičnih otrok. Poudaril je, da se otrok v svoji zgodnji mladosti brez nadaljnega lahko priuči dveh jezikov. Pri tem je menil, da je koristno, če ena in ista oseba z otrokom govori stalno le v enem jeziku, ker se otrok pri rabi jezika orientira po govorcih. Pri svojih izjavah in pri diskusiji je uporabljal tudi izraz „vindiš“ in pojasnil, da s tem označuje koroška slovenska narečja ter menil, da si Slovenci ne bi smeli pustiti iztrgati tega izraza od svojih nasprotnikov v zle namene, temveč bi ga lahko uporabljali in mu dali pozitivno vsebino. K izvajanjem Mayerthalerja se je javilo več diskutantov; ena naj-

važnejših pripomb je bila ta, da se otroci in tu skoraj izključno otroci slovenske materinščine, priučijo drugega deželnega jezika med nemško govorečimi sovrstniki in na ulici.

Po prvem predavanju je spregovorila vrsta referentov o dvojezičnosti v predšolskih vzgojnih ustanovah v Vojvodini, v Prekmurju, na Tržaškem in na Južnem Tirolskem.

Melanija Mikeš je uvodoma poudarila, da se „dvojezičnost v predšolskih ustanovah vedno razvija v odvisnosti od posebnih pogojev v družbeni skupnosti in narave medjezičnih stikov. Tako prihaja do odločitev za različne oblike pedagoškega usmerjanja dvojezične aktivnosti v otroških vrtcih.“ Rekla je, da je treba z dvojezičnostjo začeti zgodaj, če se hoče pri razvijanju dvojezičnosti doseči dobre rezultate. Na osnovi literature in praktičnih izkušenj je poročala, kako poteka dvojezično izobraževanje otrok v predšolskih vzgojnih ustanovah v avtonomni pokrajini Vojvodini. Posebno pozornost je pri tem posvetila didaktičnim vidikom te problematike in se nazadnje do-

taknila še problema šolanja in izpopolnjevanja vzgojiteljev za delo v dvojezičnih otroških vrtcih.

Albina Lük iz Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani je govorila o metodah dela v dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacijah na narodnostno mešanem območju v Prekmurju. Izhajala je iz splošnih namenov in ciljev dvojezične vzgoje in temeljito razčlenila metode dela po posameznih starostnih skupinah. Kot enega izmed dodatnih smotrov dvojezične vzgojnovarstvene organizacije je poudarila, da se pri vzgojnem delu razvija enakopravnost in enakovrednost obeh jezikov, pri čemer otrok drugega jezika ne sme doživljati kot ovire v procesu socializacije, to se pravi, da otrok zaradi neznanja ali nerazumevanja drugega jezika ne sme doživeti neuspeha. Posebno je predavateljica podčrtala potrebo sodelovanja med dvojezičnimi predšolskimi vzgojnovarstvenimi ustanovami in starši ter s širšim družbenim okoljem.

O popolnoma drugi situaciji je govoril Hansjörg Gutweniger, ki je poročal o razmerah na Južnem Tirolskem. Tam ostro ločujejo med pripadniki jezikovnih skupin in vladajoča južnotirolska ljudska stranka nastopa proti poskusom vpeljave dvojezičnosti v vzgojne ustanove. Najpogosteje so pri tem zapostavljeni otroci italijanske materinščine, ki dobijo svoj oddelek v vrtcu oz. svoj vrtec šele, če jih je petnajst. To pa je na podeželju domala nemogoče. Vladajoča stranka pri svoji politiki ločevanja vztraja tudi proti volji staršev in uporablja vse na Koroškem dobro znane „argumente“, ki so znanstveno popolnoma neutemeljeni. Posebej je govornik omenil „meransko izmenjava šolarjev“, ki jo je vlada prepove-

Zanimiva razstava

otroških knjig in igrac

Kot uvod v letošnje 11. Koroške kulturne dneve je bila v četrtek zvečer odprta razstava „Knjige, slikanice in igrčke za najmlajše“. Razstavo knjig in slikanice sta pripravili založba Mladinska knjiga v Ljubljani in Slovenska študijska knjižnica v Celovcu, igrčke pa sta prispevala Arhitekturni muzej v Ljubljani in Mehanotehnika v Izoli. V okviru knjižne razstave je bil poseben oddelek posvečen pred nedavnim umrlemu mladinskemu pisatelju Leopoldu Subodlčanu. Oba dela razstave sta vzbudila široko zanimanje: naravnost presenetljivo je bilo bogastvo slovenske literature za najmlajše in tudi igrčke so pritegnile kot prepričljiv dokaz dobrega sodobnega oblikovanja.

Ob razstavi je zastopnik Mladinske knjige Niko Grafenauer (kot pesnik je letos prejel nagrado Prešernovega sklada) spregovoril o funkciji mladinskega tiska v duhovnem razvoju otroka. Poudaril je veliki pomen slikanice, ki da je eden od temeljnih kamnov pri oblikovanju kulturne zavesti otroka. Sicer pa je kot neizogibno lastnost sleherne dobre, estetsko veljavne literature za mladino naglasil tisto sporočilo, ki ni omejeno samo na mladega, ampak zadovoljuje tudi odraslega bralca. Po mnenju Grafenauerja je „zelo kratke sape tista literatura za otroke in mladino, ki se ponaša s tem, da opisuje izključno otroški svet in ji je to tudi edino merilo in vodilo“.

O oblikovanih igrčah slovenskih oblikovalcev pa je spregovoril direktor Arhitekturnega muzeja v Ljubljani Peter Krečič. Povedal je, da od leta 1964 prirejajo v Ljubljani mednarodni bienale industrijskega oblikovanja (BIO), na katerem primerjajo dosežke različnih narodov na posameznih področjih oblikovanja. Slovenski oblikovalci so na področju oblikovanja igrac vzbudili pozornost zlasti po zaslugi mirenske tovarne Ciciban, v zadnjem času pa je širše odprla vrata za oblikovane igrčke in povečala njihov delež v proizvodnem programu tudi Mehanotehnika v Izoli.

Obiskovalci Koroških kulturnih dni so ugotovitev obeh govornikov lahko videli potrjene na razstavi, ki je bila vse tri dni deležna živahnega zanimanja.

dala, čeprav je služila boljše spoznavanju med obema narodoma. Istotako je zavrnila pouk nemščine v italijanskih otroških vrtcih pod anarhoničnim geslom „čim ostreje ločujemo, tem bolje se razumemo“.

O položaju slovenskih predšolskih ustanov v Italiji je govorila Marta Ivašič, sodelavka Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu. Medtem ko na Tržaškem in na Goriškem delujejo slovenski otroški vrtci, takih v videmski pokrajini ni. Vrtce danes upravlja država, do leta 1975 pa jih je upravljala posebna javna ustanova za oskrbo otrok v obmejnih deželah, ki jo je fašistični režim ustanovil leta 1934 in je imela seveda namen, vzgajati otroke obmejnih dežel v italijanskem jeziku. Posebno sistematično organizirano pa je raznarodovalno delo v Beneški Sloveniji. Slovenske vrtce obiskujejo na Tržaškem in Goriškem približno 1000 otrok. Ivašičeva je spregovorila tudi o rabi italijanščine oziroma slovenščine s strani otrok pri različnih igrac. Menila je, da zaradi posebnih družbenih okoliščin slovenski otroški vrtci ne morejo biti le vzgojnoizobraževalne ustanove za najmlajše, „pač pa prava kulturna središča, ki naj tkejo družbene vezi med slovenskim prebi-

valstvom“. Tudi zaradi tega Slovenci na Tržaškem in Goriškem zahtevajo avtonomijo slovenske šole.

Kot zadnji je spregovoril k prvemu tematskemu področju Robert Saxer, sodelavec celovške univerze, ki je predstavil raziskovalni projekt „dvojezični otroški vrtec“. Obširni projekt se deloma razhaja od predstav obeh osrednjih organizacij, posebno kar zadeva javne občinske vrtce na Koroškem. Prav za ta projekt veljajo uvodoma povedane misli.

V soboto dopoldan so trije referenti spregovorili o vprašanjih, ki se nanašajo na koroški plebiscit. Dunajski univerzitetni profesor Michael Mitterauer je referiral o jubilejih in zgodovinski zavesti. Po splošnih razmišljanjih je na konkretnih primerih nakazal problematičnost praznovanja raznih jubilejev, še posebej 1000-letnice Koroške in obletnice plebiscita. Take proslave so stalno vzvod za eskalacijo raznoterih emocij in služijo v prvi vrsti za prikrovanje dejanskih problemov. Z zgodovinskimi dogajanjem imajo le poredko kaj opraviti. Predavatelj se je izrekel proti praznovanju in jubilejem stare vrste in kot možne alternative predlagal nove oblike znanstvenih srečanj, razstav in

(Dalje na 4. strani)

Dr. Anton Svetina

Prispevki k zgodovini Šentruperta pri Beljaku

Vikar Matija Winkler je v začetku leta 1713 zbolel ter je bil na njegovo mesto postavljen Franc Ksaver Huber, ki je dne 17. 4. 1713 izstavil reverzalije o svoji namestitvi in dal pismo obljubo, da bo svojega prednika Matijo Winklerja vzdrževal iz svojih dohodkov. Vikarja Franca Huberja je v posebnem spričevalu priporočal Matija Graser, arhidiakon akvilejske škofije in mestni župnik v Beljaku, ki je potrdil, da je bil Huber tri leta njegov kaplan in da je eno leto nadomeščal župnika pri fari sv. Martina nad Beljakom.

Zboleli vikar Matija Winkler je kmalu nato umrl ter se je vršila dne 13. julija 1713 inventarizacija njegove zapuščine, ki jo je izvršil nadžupnik pri sv. Miklavžu v predmestju Beljaka Jakob Geiger ob navzočnosti oskrbnika gradu Landskron Sebastiana Lichtenfelerja in nepristranskih cenilcev Vida Struggla, gostilničarja pri sv. Andreju in Rupa Schronizerja, dvornega mlinarja in Jezernici. Premičnine so bile precenjene na 272 goldinarjev 35 krajcarjev, dolgovi so znašali 376 goldinarjev 30 krajcarjev, tako da je primanjkljaj znašal 103 goldinarje 5 krajcarjev. Vrednost konja so cenilci pre-

cenili na 50 goldinarjev, vrednost krave pa na 10 goldinarjev.

Ponovno je prišlo do spremembe na sedežu župnije Št. Rupert v letu 1718. Vikar Franc Huber je namreč 7. novembra 1717 umrl. Na njegovo mesto je bil imenovan duhovnik Janez Adam Pisl, doma iz Coldauna pri Gradcu na Štajerskem, ki pa je imel pri izvrševanju svojega poklica težave, ker ni bil popolnoma več slovenskega jezika. V zvezi s temi težavami je vikar Pisl dne 25. maja 1722 poročal stolnemu kapitlju v Ljubljano takole: „Quod curato quodam Subvicario ad S. Rupertum moderno tempore peritica Sclavonicae linguae ob Claviatorum copiam summe necessaria sit. (Nujno potrebno je, da je vsak duhovnik na delovnem mestu vikarja pri Št. Rupertu po predpisih navodil za cerkvene ključarje v sedanjem času več slovenskega jezika). Ko sem jaz po priporočilu grofa Dietrichsteina prišel na to mesto, je bila tovarna žebljeva na Jezernici tako razrušena, da je večina delavcev odšla, in so si morali poiškati druge službe. Ko pa je plemeniti gospod Seidtner to tovarno na novo pozidal in so jo zasedli mnogi delavci, ki niso bili več nemškega jezika, jaz pa nisem več

8 slovenščine, mi je pri dušebrižništvu pomagala pokojni vikar Nadloga.“

Vikar Nadloga je bil prvotno vikar v župniji Skočidol, od koder je bil premeščen za vikarja in škofijskega komisarja pri sv. Miklavžu v predmestju Beljaka in je kot tak aprila leta 1722 umrl. Na njegovo mesto je bil postavljen šentrupertski vikar Janez Adam Pisl. Za vikarja v Št. Rupert je bil prezentiran duhovnik Nikolaj Weis, ki pa je tudi imel nekaj težav v zvezi z znanjem slovenskega jezika. Njegovo imenovanje je mestni župnik v Beljaku Jožef Egidij Kermayr najprej priporočal, potem pa svoje priporočilo ljubljanskemu stolnemu kapitlju v dveh pisnih preklicah. V prvem pismu piše med drugim: „Ego autem assertum Domini Weis cum pluribus in dubium magnum revoco, tum quia non scitus Sclavonicum idioma unquam bene exercuisse, tum etiam ipsement dixit, et fassus est, se quidam intelligere non vero loqui posse hoc idioma: eum autem in confessionibus excipiendis non tantum requiretur, ut quis intelligat, sed ut etiam sciat poenitentes admonere, corrigere, instruere et interrogare, quod plerumque apus similes fieri debet, adeoque eum loqui se non posse fateatur...“ (Preklicujem svoje priporočilo za gospoda Weisa z mnogimi drugimi, ki o njem zelo dvomijo, ker se ni le nevešč slovenskega jezika z njim posebno mnogo vadi, temveč

je tudi sam izjavil in je o tem prepričan, da sicer razume ta jezik, ne zna se pa v njem dobro izražati. Pri spovedovanju pa ni samo potrebno, da nekdo kak jezik razume, temveč da lahko tistim, ki se kesajo, pomaga, jih popravlja, jih poučuje in jih izprašuje, kar je skoraj pri vseh potrebno; ker je torej sam priznal, da ne zna slovensko govoriti...).“ V drugem pismu z dne 11. julija 1722 pa Kermayr na dolgo razlaga, da je v Št. Rupertu potreben duhovnik, ki zna slovensko. Tudi dosedanji vikar v Št. Rupertu Janez Adam Pisl je sporočil v posebnem pismu ljubljanskemu stolnemu kapitlju, da bi moral priti na njegovo mesto duhovnik, ki je več slovenskega jezika, kar pa Weis ni. Medtem pa je novo imenovan vikar pri Št. Rupertu Nikolaj Weis dal dne 8. junija 1722 ljubljanskemu stolnemu kapitlju pismo izjavo in obljubo, da bo, ker je več slovenskega jezika (Slavonicae linguae peritus), osebe, ki ne znajo nemški, vedno spovedoval v slovenskem jeziku.

Primeri vikarjev Pistla in Weisa nam dokazuje, da je pripadalo avtohtono prebivalstvo župnije Št. Rupert po večini slovenski narodni skupnosti, pa tudi fužinariji, ki jih je v tem času naselil zakupnik železarne na Jezernici (Seebach), so bili brez izjeme slovenske narodnosti.

(Dalje v prihodnji številki)

Pestra dejavnost „Danice“

V pustnem času vsi radi zapelejo in se povesejo. Tudi v Šentvidu ni nič drugače. Društveniki in pevci Danice so bil istega mnenja, ko so 2. februarja organizirali že 8. ples Danice. Pri Voglu v Šentprijmožu se je zbralo veliko število naših prijateljev. Večinoma so bili domačini, prišli pa so tudi naši stari znanci in novi prijatelji iz okolnih in bolj oddaljenih krajev. Med gosti smo lahko pozdravili konzula SFRJ v Celovcu Alfonza Naberžnika s soprogo, podpredsednika in tajnika Zveze slovenskih organizacij Wutte Janeza-Luca in dipl. inž. Feliksa Wieserja.

Po pozdravnih pesmih — zboru je Da ne bi samo plesali, smo tudi malo pokramljali, poskusili srečo v srečo — je pozdravil publiko predsednik Stanko Wakounig, ki se je zahvalil kmalu smo vse srečke prodali, do-

tudi podjetjem za darila za srečolov. Nato so godci z valčkom otvorili to lepo družabno prireditve — 8. ples Danice. Takoj so se pridružili še drugi urni plesalci in tako je bilo plešišče kar od začetka polno se vrtečih parov. Tudi letos nas je zabaval in izvrstno igral priljubljeni ansambel „Fantje iz Podjune“. Skoraj brez pavz so igrali do 2. ure zjutraj, za kar se jim prav lepo zahvaljujemo.

bitke razdelili in tudi košaro smo ta „pravemu“ dali. Tokrat je ples izredno dobro uspel — še blagajnik je bil zadovoljen, ki vedno strogo gleda na vsak šiling, da bi ga vtaknil v Kulturni dom. Ko so muzikantje že nehali igrati, ker so bili preveč utrujeni, smo si pa sami zapeli in še dolgo sedeli.

Zahvala velja tudi Slovenskemu atletskemu klubu, ki je svoj ples, (ki

bi moral biti 2. februarja pri Šoštariju) prestavil na 9. februar. V znak dobrega sodelovanja se je zato okoli 20 naših društvenikov udeležilo SAK-plesa. Zapelejo pa radi tudi naši najmlajši. Zato je SPD „Danica“ letos že četrto organiziralo otroški pustni ples. V Voglovi dvorani se je zbralo okoli 100 odličnih našmljenih otrok. Še dobro, da nismo imeli nagrajevanja najlepših mask, ker bi bila odločitev kar težka. Za ples je igral ansambel „Priljubljeni magnetofon“, to funkcijo sta opravljala Jožej in Mirko. Pri Danici in Mariji pa je vsak pust lahko dvignil „šnito“ in „špecej“, da je pri plesu porabljene kalorije dobil nazaj.

Tudi ta ples je zelo dobro uspel. V bodoče ga moramo še skrbneje pripraviti s kakšnim programom navmes in drugimi smešnimi točkami.

Umrla je Marica Moik

V sredo 14. februarja smo spremili k zadnjemu počitku iz mrtvašnice v Timenici k cerkvi svetega Martina v Škofjem dvoru Marico Moik rojeno Zwitter, staro 70 let.

Pokojna izbaja iz znane zavedne slovenske družine Abujevih iz Zahomca in je najstarejša izmed šestih otrok. Izučila se je za šiviljo in tudi izvajala to obrt. Pozneje se je usposobila za knjigovodkinjo. Nekaj časa je bila v Mariboru, potem pa na Ko-

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

nastop pevskih zborov ob

XIII. SREČANJU „OD PLIBERKA DO TRABERKA“
v soboto 23. februarja 1980 ob 19.30 uri v dvorani pri Miklavžu v Bilčovsu. Nastopajoči zbori so razvidni z razporeda na 5. strani.

Prisrčno vabljeni!

roškem, kjer je spoznala svojega moža. V mladih letih je bila zelo aktivna v domačem prosvetnem društvu in to predvsem kot igralka na odru.

Med vojno, ko so izseljevali koroške Slovence in so bili izseljeni tudi Abujevi, se je hčerki Marici posrečilo, da je dobila mater k sebi, tako da jo je rešila žalostne usode izseljenstva. Čeprav pokojna ni živela v našem domačem okolju pa je ostala zvesta izročilom svojih staršev. Pokojno Marico Moik bomo ohranili v častnem spominu, težko prizadetim otrokom in možu izrekamo naše globoko sožalje.

OSREDNJA PISARNA
V CELOVCU

deluje vsak dan od ponedeljka do petka, od 8. do 17. ure. Posebne uradne ure vsak četrtek od 9. do 12. ure pa so namenjene tistim, ki se želijo o raznih problemih pogovoriti s sekretarjem ZSO, tov. Feliksom Wieserjem

OKRAJNA PISARNA PLIBERK
posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bodo:

4. 3. 1980
tov. dr. Franci Zwitter
pravna vprašanja

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

OBJAVA

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

1. Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1980-81 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 11. do 29. 2. 1980, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.
2. Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1979-80 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.
3. Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bi morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1980. Sprejemni izpiti bodo v sredo, 2. julija 1980.
4. Konec maja 1980 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.
5. Zakasnele prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.
6. Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pisмено na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence, Ebentaler Straße 14, 9020 Klagenfurt/Celovec.

RAVNATELJ:

dr. Reginald Vospernik I. r.

11. KOROŠKI KULTURNI DNEVI V CELOVCU — 11. KOROŠKI KULTU

Letošnja težišča . . .

(Nadaljevanje s 3. strani)

drugih oblik proslavljanja, kjer je možno prikazati vzroke in vzvode, ki so privedli do določene odločitve. V diskusiji je bilo rečeno, da je odločilnega pomena vsebinska zasnovanost posameznega jubileja oziroma proslave in da je bistvena razlika, česar se kdo spominja. Vendar ima svojo neovrgljivo vrednost tudi predavateljeva teza, da je treba pogledati stalno tudi za ozadje dogajanj po vzrokih. Potrjuje se nam prav v teh dneh na primeru knjige „Desni ekstremizem v Avstriji“.

O avstrijski socialni demokraciji in koroškem plebiscitu je predaval dr. Janko Pleterski, dekan filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. V svojih izvajanjih je v bistvu sledil svojemu delu o isti tematiki, ki ga je priobčil v zborniku „Koroški plebiscit“ iz leta 1970. Kot je predavatelj poudaril, medtem ni izšla nobena študija, ki bi narekovala spremembo stališč. Nakazal je enačenje slovenskih prizadevanj s klerikalnimi s strani koroške socialne demokracije, njeno skupnost z meščan-

skimi strankami na Koroškem v času plebiscita ter poudarjanje, da pri glasovanju ne gre za nacionalno temveč za razredno odločitev.

Hanns Haas, docent na salzburški univerzi, je svoj referat posvetil predvsem avstrijskemu zadržanju glede na južno Koroško, ko še ni bilo odločeno vprašanje glede plebiscita. Nakazal je različne poglede zveznih in deželnih oblasti na razmerje na Koroškem in posebno glede vojaških operacij. Predvsem so se avstrijske oblasti prilagajale mednarodnemu položaju in seveda izkoristile možnost plebiscita na Koroškem, ko se jim je ta ponudila.

Hotel Antonič na Reki sprejme od 1. aprila naprej

NATAKARICO in NATAKARJA
KUCHARICO ALI KUCHARJA

Telefon (0 42 53) 241

Podhom pri Dobri vasi

Pred kratkim smo v Podhomu obhajali 90-letnico Miklavovega očeta, ki ga poznamo kot zavednega Slovence in človeka, ki je v svojem življenju že veliko žrtvoval za slovensko stvar. Za časa plebiscita je bil tarča Volkserovcevo, ki so streljali nanj in ga tudi dvakrat zadeli. Kljub temu jim je ušel in si s tem rešil življenje, ki je že viselo na tanki nitki. V prvi republiki in tudi po drugi vojni je bil občinski odbornik in je pridno zastopal interese domačega prebivalstva.

Ob tej priliki se je pri jubilanu na pobudo predsednika SPD „SRCE“ Tineta Wastla oglašil mešani pevski zbor pod vodstvom Albina Kranjca in zapel več pesmi. Ob tej priložnosti je zaslužni prosvetaš dr. Luka Sienčnik pevcem oziroma navzočim predstavil jubilanu oziroma povedal iz življenja tega zaslužnega moža, ki je bil v mlajših letih aktiven zadržnik in prosvetaš in kot že omenjeno komunalni politik.

Kljub visokim letom Miklavov oče odlično sliši, zato je bil še posebno vesel, da so se oglašili pri njem pevci, katerih pesmi je vpiljal z velikim užitek. Kar ga pri teh letih tare je vid. 90-letnemu Miklavovemu očetu so naši prosvetaši oziroma pevci iskreno čestitali z željo, da bi ga imeli še dolgo, dolgo let med nami. Miklavov oče je z vidno ginjenostjo in veseljem spremljal petje, ki je bilo prirejeno njemu v čast. Naše pevce so ob tej priložnosti še pogostili in tako prijetno zaokrožili pomemben jubilej zaslužnega jubilanta.

Pozor občinski odborniki

Komunalnopolitični odbor Zveze slovenskih organizacij bo 7. marca 1980 ob 13.00 uri v sejni sobi novega kulturnega doma na Radušah pridelil poldnevni posvet za vse slovenske občinske odbornike in njihove namestnike, neglede na to, na kateri listi so izvoljeni.

Predavatelj — pravnik dr. Herbert Gassner (gradiščanski Hrvat) bo govoril o:

a) Izbranih poglavjih splošnega občinskega reda (AGO) in Pravnih ureditvi za prostorsko načrtovanje (Raumordnungsrecht)

b) Instrumentih za gospodarsko pospeševanje regij, ki so gospodarsko nerazvite in iz katerih se prebivalstvo izseljuje. Vsi komunalnopolitični delavci prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na

POPOLDAN
UMETNIŠKE BESEDE

v nedeljo 24. februarja 1980 ob 14.30 uri v društveni sobi pri Bundru — Dollchigasse 4. Nastopa nam vsem dobro znani SILVO OVSEK.

Prisrčno vabljeni!

Sele - Kot

Kot vsako leto na debeli četrtek, smo se tudi letos zbrali pri Lenčiji na Bajtišah, da se skupaj povesejemo in praznujemo veseli pustni čas. Skoraj vsi člani našega društva pa tudi prijatelji pustnega veselja so prišli, tako da je bila gostilna pri Lenčiji nabito polna. Seveda ni manjkalo pustnih mask, katerih je bilo letos rekordno število — okoli trideset. Maske so bile zelo originalne, kar je veliko prispevalo k pristnemu pustnemu razpoloženju. Za telesni blagor je poskrbela naša marljiva gostilničarka Lenči s pristno pustno jedjo — zeljem in klobasami. Pridne gospodinje so za

to priložnost napekle pustnih krapov. Prav posebej pa je treba omeniti naša društvenika in muzikanta Tonija Maka in Zdravka Maleja, ki sta skrbela za godbo in povabila več kolegov muzikantov, ki so neustrahovano igrali do zgodnjih jutranjih ur. Za spremembo je društvo organiziralo tudi srečolov, v okviru katerega so dobitnike čakale lepe in tudi smešne nagrade med njimi tudi praktične kot na primer vreča krompirja, kar je danes, ko je kmetov vedno manj in letina slaba, izreden dobitek. Ker je bilo v kleti še dosti zlahne kapljice in ker je bila še razmeroma dolga noč, se je veselje stopnjevalo, da se je gostilna tresla od poskočnih viž, petja in plesalcev. Ni ga bilo, ki bi se ne bil nalezal pustne razposajenosti tako da se nikomur ni mudilo domov. Šele proti jutru se je začela gostilna počasi prazniti.

Še nikoli poprej se ni toliko ljudi udeležilo naše družabne prireditve. Upamo, da bodo prihodnje leto spet prišli, ko bomo na god vseh debelih obhajali našo tradicionalno pustno veselico.

OBVESTILO

Slovenska prosvetna zveza obvešča, da bo imela svoj občni zbor v četrtek 28. marca 1980 ob 19. uri v dvorani „Aula slovenica“ v Celovcu, Paulitschgasse 5-7. Delegati in gostje so prejeli posebna vabila.

Upravni odbor

STROKOVNA ŠOLA ZA ŽENSKÉ POKLICE ŠOLSkih SESTER
s pravico javnosti Št. Peter 25, 9184 Št. Jakob v Rožu

OBJAVA

Po odloku Deželnega šolskega sveta je na dvojezični Strokovni šoli za ženske poklice v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu VPISOVANJE V 1. razred 3-letne STROKOVNE ŠOLE ZA ŽENSKÉ POKLICE in v 1-letno GOSPODINJSKO ŠOLO

DO 29. FEBRUARJA 1980.

Formularje za vpis lahko dobite že sedaj v šolski pisarni. Izpolnjene tiskovine je treba na šoli oddati najkasneje do 29. februarja. Priložiti morate polletno šolsko obvestilo v originalu ali od šolskega ravnatelja potrjen prepis.

Prijave so možne osebno v šolski pisarni ali po telefonu (0 42 53) 343. Pogoj za sprejem v oba tipa šole je uspešno opravljen 8. šolska stopnja in delno znanje slovenščine.

Za sprejem v 3-letno strokovno šolo pa je poleg tega še potreben pozitivno opravljen pedagoško-psihološki test, ki bo 4. julija na šoli. Za obisk 1-letne gospodinjske šole ta test ni potreben.

Vodstvo šole

Množična udeležba na 15. spominskem pohodu na Stol

Kot po navadi smo se spominskega pohoda na Stol udeležili tudi slovenski planinci s Koroške. Pohod je vsakokrat ob sobotah in nedeljah v drugi polovici februarja. Naši planinci so se ga udeležili v soboto. Bilo je lepo toplo vreme, snežne razmere ugodne in morda je prav to bilo krivo, da so nekateri planinci podcenjevali nevarnosti v gorah tako da je prišlo do več nesreč pri katerih je bila celo ena smrtna žrtev. Vse nesreče — štiri po vrsti — so se pripetile na povratku s Stola, ko planinci vsak po svoje drvi v dolino in se ne držijo markiranih poti.

Ta nesreča je nekoliko zasenčila pohodno razpoloženje, kljub temu pa se ga je samo v soboto udeležilo okrog 3500 pohodnikov. Letošnjega 15. zimskega pohoda na Stol se je skupno udeležilo

sedanjega in preteklega življenja poleg tega pa krepijo telesne sposobnosti vsakega posameznika in s tem obrambno moč državljanov. Spomnil se je tudi koroških rojakov in obljubil vsestransko podporo

okrog 4300 ljudi. V soboto je pri Valvazorjevem domu spregovoril častni predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik in naglasil da so pohodi potrebni, ker nas spominjajo in opominjajo na razne pomembne mejnike našega

v boju za pravice ter zavzel tudi stališče do 60-letnice plebiscita, ki naj bi se odvijala v duhu medsebojnega razumevanja.

Kot smo že večkrat poročali je zimski množični pohod spomin na bitko jeseniške Cankarjeve čete

20. februarja 1942 z nemškim opustorjem. Takrat je v borbi na Stolu padel primorski borec Jože Koin borci pred leti postavili v neposredni bližini Prešernove kočice spominsko ploščo. O tej borbi je spregovoril eden redkih preživelih borcev te bitke, Franc Konobelj-Slovenko.

Pokrovitelja 15. spominskega pohoda sta bila dnevnik DELO in Ljubljanska banka — Temeljna banka za Gorenjsko. S Stola so der, ki so mu slovenski planinci predsedniku Titu poslali brzojavko z željo, da bi kmalu okreval.

Če ne bi v nedeljo dopoldne snežilo, bi na letošnjem 15. spominskem pohodu postavili rekord glede udeležbe. Kljub temu so organizatorji lahko zadovoljni. Na žalost je letošnji pohod zasenčila smrtna nesreča, ki pa naj bo za prihodnje opozorilo, da se je treba držati predpisane smeri in ne drveti po „bližnjicah“ navzdol. „Vzemi si čas in ne življenje“ naj bo deviza pri prihodnjih pohodih in prepričani smo, da bo šlo vse gladko.

Sele - Zgornji Kot

Zal z zamudo poročamo, da nas je koncem minulega leta za vedno zapustil Šiman Male pd. Tomkov oče, star 75 let. Bil je zaveden Slovenec in borec za pravice malega človeka. Ko je prišla največja preizkušnja za Slovence, v času Hitlerjeve strahovlade, je Tomkov oče vedel, da ne sme gledati, kako se dela našemu človeku krivica, ampak je sam vzel usodo v roke. Pridružil se je partizanom, to je tistim borcem, ki so se edini borili na ozemlju tisočletnega rajha in končno tudi zmagali. Ker je bil Selan in je odlično poznal naše selske grape in ker je bil izredno predan protifašistični stvari, je imel v partizanih zelo odgovorno mesto v zaščitenem bataljonu Oblastnega komiteja in Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte.

Po vojni je bil občinski odbornik v domači občini Sele. Za svojo hrabrost in predanost v narodnoosvobodilnem boju je bil odlikovan s kolajno hrabrosti. Svoje zadnje počivališče je našel na selskem pokopališču v dragi domači zemlji, ki jo je tako ljubil, da je bil zanjo pripravljen tudi umreti. Šimeja Maleja bomo ohranili v častnem spominu, svojcem pa izrekamo naše globoko sožalje.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V CELOVCU opozarja na
SENZACIONALNO PRILOŽNOST

Obisk monumentalne gledališke stvaritve

ROCK OPERE Matija Gubec

v nedeljo 2. marca 1980 ob 15.30 uri v gledališču „Komedija“ v ZAGREBU.

Ogled predstave je povezan z obiskom Gubčevega muzeja v Donji Stubici. Ob ogledu zagrebških zanimivosti pa bo kosilo v specialitetni zagrebški restavraciji.

Predstava je za koroške Slovence vsekakor zanimiva, saj je MATIJA GUBEC tesno povezan z zgodovino Slovencev iz časov kmečkih uporov slovenskega naroda.

ŠTEVILO VSTOPNIC JE OMEJENO!

Zato ne zamudite enkratne priložnosti ter se prijavite čimprej za ta „KULTURNI IZLET“. O privlačnosti in kvaliteti te predstave priča dejstvo, da so gostovanja po vseh evropskih mestih bila v hipu razprodana, četudi so igrali v avditorijih, ki sprejmejo do 40.000 (štiridesetstisoč!) gledalcev, kot npr. v Leningradu, Budimpešti, Rimu in drugih mestih.

Cena (prevoz, kosilo, vstopnina, ogledi, vodiči itd.) je izredno ugodna: samo 250 šilingov na osebo!

Vozilo bo avtopodjetje Sienčnik.

Prijavite se! Se je nekaj prostih mest! Prijave sprejema Slovenska prosvetna zveza, Gasometergasse Celovec, telefon 32 5 50.

NE ZAMUDITE IZREDNE PRILOŽNOSTI!

Ob 35-letnici zmage nad fašizmom in 25-letnici podpisa avstrijske državne pogodbe vabi

Zveza slovenskih organizacij
ob svoji 25-letnici na

FILMSKI VEČER
(Z DISKUSIJO)

v petek 22. februarja 1980 ob 19.30 uri v društveni sobi v Posojilnici v Sentjakobu v Rožu

Film obravnava dogajanja na Koroškem po drugi svetovni vojni (zmaga nad fašizmom, podpis državne pogodbe, delovanje Koroškega Heimatdienst, podiranje dvojezičnih napisov v letu 1972 in solidarnostno gibanje).

Po filmu se bomo pogovorili o aktualnih problemih in vprašanjih.

Prisrčno vabljeni!

Franci Sadolšek umrl

Včeraj smo spremljali k zadnjemu počitku na kapelško pokopališče Francija Sadolška pd. Mikija iz Lobnika. Vest o njegovi mnogo prezgodnji smrti, saj je bil star komaj 38 let, nas je vse, ki smo ga poznali globoko in bridko prizadela. Po težki bolezni je umrl v celovski bolnišnici. Pokojni je bil član upravnega odbora Zveze slovenskih organizacij, občinski odbornik, navdušen prosvetaš, zadružnik in napreden kmet.

Teško prizadeti ženi in otrokoma izrekamo naše globoko sožalje. Podrobneje o tem zaslužnem kulturno-političnem delavcu bomo poročali prihodnjič.

Valentin Polanšek

19

BRATOVSKA JESEN

I. del

„Tudi, če se umika, tudi, če je v ujetništvu!“

„Ali Rusi ne pobijejo vseh ujetnikov?“

„Tega ne vem, saj še nisem bil ujet!“

„Ko bi ti vedel, kako je tukaj pri nas! Jaz se ne razumem na politiko in vse to, pa me ne pustijo pri miru. Nekaj kapelških dečel je še zagrizenih in se z vsako besedo borijo za dokončno zmago!“

„Kako pa gre to?“

„Vsakega bi zatožile, ki le malo podvomi o zmagi. Bog varuj, da bi vedele za tiste, ki pomagajo onim v...“

„Pustiva to.“

Postala sta tik za mostom blizu njenega doma v Grapi. Dolgo je molčala, nato je otročje rekla:

„Zdaj boš zaradi mene moral spet vso pot nazaj dol do Marjanca!“

Zdaj pa je Domnova lesenost pošla in se je razšopiril: „Zakaj nazaj? Bom pa pri tebi spal!“

„Kam pa misliš, ne! Pri meni leži mama, se pravi v isti sobi kot jaz. Ko bi prišel, ko je bila še mama pokonci, bi te gotovo povabila, da greš v bratovo posteljo leč. Tedne in tedne ga že pričakujemo, da bo tudi dobil dopust.“

Domen je verjel, da govori resnico.

„Nič ne del!“

Zdaj sta bila že tik pred njenim domom.

„Malo lahko še itak pokramljava!“

„Seveda, kakor dolgo ti je ljubo!“

„Kaj pa počenjaš pravzaprav?“

„Šivilja bom.“

„Potlej boš lepe obleke nosila in vse fante zmotila!“

„Ali je to kaka pesem?“

„Ne vem od kod imam to, samo tako mi je prišlo na jezik.“

Spet sta stala nekaj sekund tik drug ob drugem. On ni slutil, kako goreče ga ona obožuje. Nikdar se ne bi upala drugemu moškemu obesiti za rokav.

„Veš, Domen, jaz se na tebe spominjam že kot otrok. Nekoč ste prišli našemu rajnemu atku pet. Na tebe se še dobro spominjam. Škoda, da zdaj ni tako. Vse je drugače po očetovi smrti, kot pred šestimi leti. Morda bo nekoč vse spet prav na svetu! Ohja, kaj si le misliš o meni?“

Zdaj je potipal na njeno ramo:

„Na svetu je dandanes res čudno!“

Na vsem lepem pa je Mija začela govoriti o rajni Minki. Domen jo je skoraj objel z zdravim desnico.

„Le pripoveduj, joj, take reči ti veš!“

„Tako lepa še ni bila nobena dečva daleč naokrog kot Minka. Mene je tudi rada imela. Ti je še zdaj nisi pozabil. Saj je tudi ne moreš! Jaz tudi ne.“

Govorila je kot v blaženih sanjah. Niti opazila ni, da se Domnu kotalijo solze po licih. —

In še v Marjančini sobi mu je pozneje šlo na jok.

Jutro na to je vstala Marjanca navsezgodaj in šla po opravkih v Kaplo. Pravzaprav je štela njena hiša itak k trgu. A vseeno je dejala iz navade:

„Grem v Kaplo!“

Druge sosedne ženice pa so dejale ponosno:

● POGLED V ZGODOVINO

Hrvati so se naselili na Gradišćansko v sklopu velikega gibanja kmečkega prebivalstva, ki sta ga povzročili opustošenost in razdejanost po turških vojnah. Ze leta 1515 najdemo v nekem urbarju gosposke Zeljezno/Eisenstadt kmete s hrvaškimi družinskimi imeni. Leta 1524 pa je nadvojvoda Ferdinand dovolil nekemu hrvaškemu nižjemu plemiču, da se je s svojimi podložniki naselil na Nižjem Avstrijskem. Hrvati, ki so nekoč zbežali pred Turki, niso vdrli na Gradišćansko kot vsiljivci, temveč jim je njihov fevdalni zemljiški gospodar ukazal, naj znova naselijo in kultivirajo opustošena in le redko naseljena ozemlja. Naseljevanje je potekalo mirno in nemoteno, z izjemo pritožbe nižjeavstrijskih stanov iz leta 1573, s katero so le-ti zahtevali, da je treba napraviti konec menda le premočnemu naseljevanju.

Zahodnomadžarskim in nižjeavstrijskim zemljiškim gospodarjem so bili pred Turki bežeči Hrvati dobrodošli naselniki, ki naj bi okrepili in povišali donos njihovega propadlega gospodarstva. Poslali so celo snubače na Hrvaško in v Slavonijo, da bi pridobili za odselitev voljne kmete. Tudi fevdalni mogočniki, ki so imeli premoženje tako na Hrvaškem in v Slavoniji, kot tudi na zahodnem Madžarskem, so preselili svoje podložnike. Hrvaško plemstvo je kmalu spoznalo nevarnost delne razljudenosti dežele in je zato skozi celo 16. stoletje vedno spet zahtevalo vrnitev izseljenih kmetov — vendar zaman.

Skoraj vse vasi, v katere so naselili Hrvate, so bile vsled splošne hude krize kmetijstva močno opustošene. Tako so Hrvati obljudili deloma že propadle kmetije, obnovili in poselili pa so tudi povsem zapuščene naselbine. Novo ustanovljena naselja najdemo samo na južnem Gradišćanskem. Iz starih listin vemo, da je npr. Jakob Dörr, gospodar Fortnave/Forchsteinen, leta 1537 naselil Hrvate na 600 opustošenih kmetijah.

V krajih, kjer so bili prvotno naseljeni Nemci v manjšini, so se kmalu pohrvatili. Tako so

nastale npr. poleg obnovljenih, znova poseljenih naselbin Štikapron/Steinbrunn in Celindof/Zillingtal vsled množine hrvaške priselitve v že obstoječe nemške kraje danes večinsko hrvaške občine Uzlop/Oslip, Cogrštof/Zagersdorf itd. Pandrof/Parndorf je dokazano hrvaška nova naselitev popolnoma opustošene vasi.

Današnje področje naselitve gradišćanskih Hrvatov je žal le še torzo naselitvenega območja v 16. stoletju. Na Nižjem Avstrijskem je hrvaški jezik čisto umolknil; zadnji preostanki še ne asimiliranih Hrvatov s področja Marchfelda in Leithe so se okoli leta 1900 popolnoma izgubili v nemškem večinskem prebivalstvu. Tudi na Gradišćanskem samem in na sosednjem zahodnem Madžarskem se je jezikovno področje močno zmanjšalo. Če govorimo o „gradišćanskih Hrvatih“, ne smemo pozabiti, da je bila današnja Gradišćanska le težišče hrvaških naselbin v 16. stoletju. Nekaj vasi, kjer hrvaško govorijo in gojijo hrvaško narodnost, je danes tudi še na zahodnem Madžarskem in okoli Bratislave v Češkoslovaški. V teh jezikovnih otokih izven Gradišćanske pravtako prebivajo potomci tistih Hrvatov, ki so bili naseljeni v 16. stoletju.

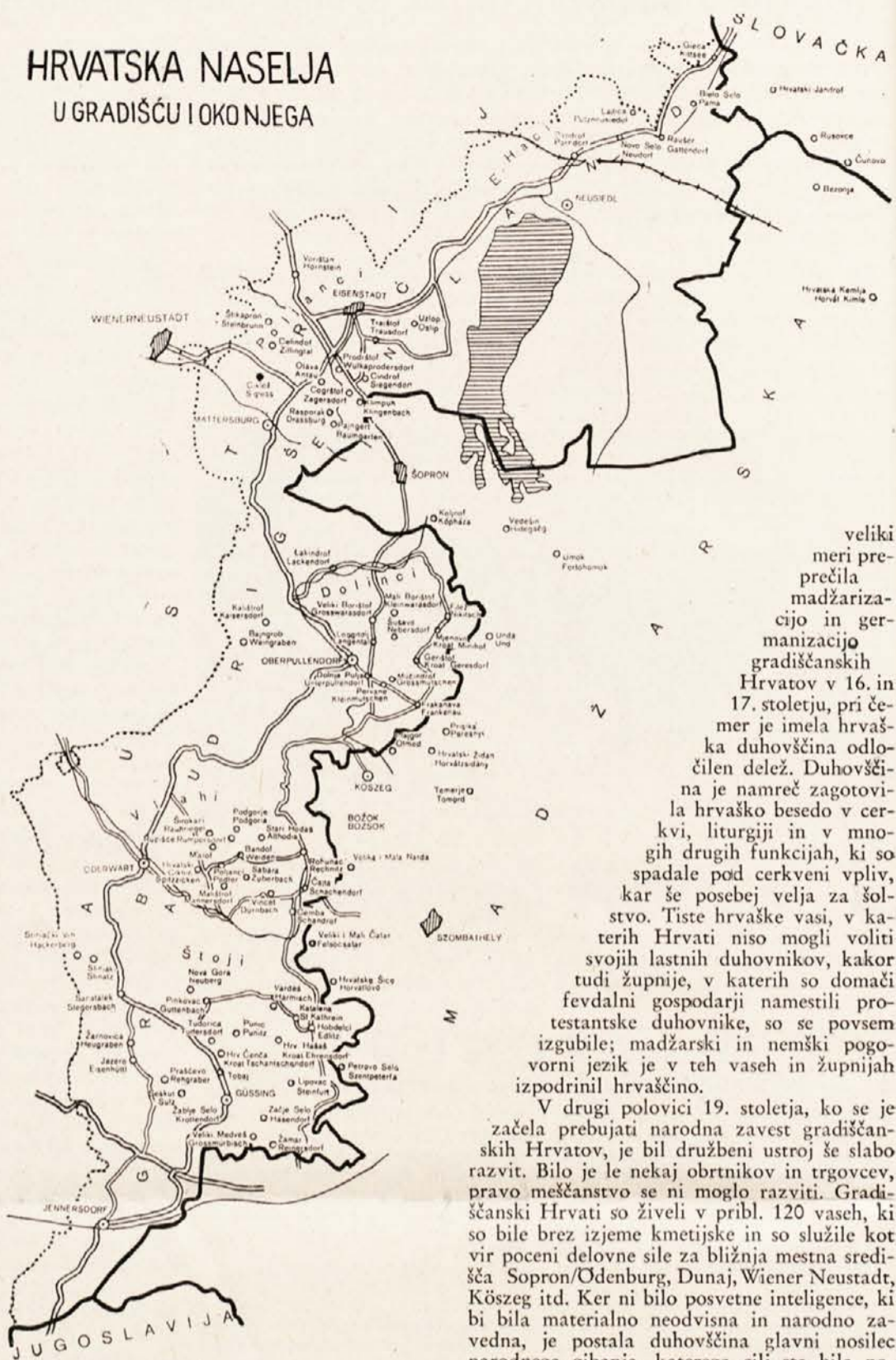
Fevdalni gospodarji so hrvaške priseljence za nekaj let opustili plačevanja davkov, nekateri pa so pomagali tudi pri nabavi živine in kmetijskega orodja. Toda že kmalu so morali tudi Hrvati tlačaniti ter dajati desetino in zakupnino pod enakimi pogoji kot prvotno naseljeni nemški podložniki. V socialnem in gospodarskem oziru je bilo izvedeno popolno izenačenje med hrvaško in nemško narodno skupnostjo.

Po letu 1600 se je hrvaško jezikovno področje močno krčilo. Vzrok prostorskim izgubam Hrvatov po končani naselitvi so bili izključno asimilacijski pritiski. Asimilacijski pritisk je bil v posameznih obdobjih in v posameznih pokrajinah različno močan. Hrvaške naselbine na Gradišćanskem predstavljajo številne, med seboj ločene jezikovne otoke. Ta neugodna zemljepisna struktura močno škoduje boju za nadaljnjo ohranitev hrvaške narodne skupnosti; poleg tega pa je z razmejitvijo po prvi svetovni vojni približno ena tretjina gradišćanskih Hrvatov ostala pod Madžarsko oziroma prišla pod Češkoslovaško.

Velika razkosanost hrvaških vasi objektivno pospešuje asimilacijo; vendar pa so tudi čisto majhne občine, v katerih se je hrvaška narodnost kljub najneugodnejšim razmeram ohranila vse do danes. Kdor si na zemljevidu točneje ogleda neugodno geografsko strukturo hrvaških naselbin na Gradišćanskem, lahko spozna, kako težavno je za hrvaško narodno skupnost, da bi se kot celota ubranila izredno močnega asimilacijskega pritiska in ohranila številne majhne jezikovne otoke.

Po bitki na Krbavskem polju leta 1493 so se Hrvati začeli seliti. V severozahodni smeri se je v več valovih odselilo okoli 200.000 Hrvatov. Skupno število vseh izseljenih Hrvatov pa še vedno ni zanesljivo ugotovljeno. Glavni vzrok temu je nezadostno poznavanje ustreznega arhivskega gradiva iz 16. stoletja, ki omogoča zaključke o preseljevanju Hrvatov.

Mate Ujevič pravi, da se je v teku 16. stoletja priselilo okrog 60.000 Hrvatov na zahodno Madžarsko, Nižjo Avstrijo, Slovaško in Moravsko. To število je po Ujeviču v bistvu prevzel tudi Josef Breu (Die Kroatensiedlung im Burgenland und den anschließenden Gebieten, Wien 1970). Po mnenju madžarskega zgodovinarja Mohla naj bi število izseljenih Hrvatov v 16. stoletju znašalo 100.000; naselili naj bi 180 vasi. Ujevičeva teza, po kateri se je — kot že omenjeno — v 16. stoletju izselilo 60.000 Hrvatov, je nevzdržna; število Hrva-

HRVATSKA NASELJA
U GRADIŠĆU I OKO NJEGA

veliki meri preprečila madžarizacijo in germanizacijo gradišćanskih Hrvatov v 16. in 17. stoletju, pri čemer je imela hrvaška duhovščina odločilni delež. Duhovščina je namreč zagotovila hrvaško besedo v cerkvi, liturgiji in v mnogih drugih funkcijah, ki so spadale pod cerkveni vpliv, kar še posebej velja za šolstvo. Tiste hrvaške vasi, v katerih Hrvati niso mogli voliti svojih lastnih duhovnikov, kakor tudi župnije, v katerih so domači fevdalni gospodarji namestili protestantske duhovnike, so se povsem izgubile; madžarski in nemški pogovorni jezik je v teh vaseh in župnijah izpodrinil hrvaščino.

V drugi polovici 19. stoletja, ko se je začela prebujati narodna zavest gradišćanskih Hrvatov, je bil družbeni ustroj še slabo razvit. Bilo je le nekaj obrtnikov in trgovcev, pravo meščanstvo se ni moglo razviti. Gradišćanski Hrvati so živeli v pribl. 120 vaseh, ki so bile brez izjeme kmetijske in so služile kot vir poceni delovne sile za bližnja mestna središča Sopron/Odenburg, Dunaj, Wiener Neustadt, Kőszeg itd. Ker ni bilo posvetne inteligence, ki bi bila materialno neodvisna in narodno zavedna, je postala duhovščina glavni nosilec narodnega gibanja, katerega cilj sta bila povzdignje in krepitev hrvaške narodne zavednosti.

Šele v času tako imenovanega „ilirskega gibanja“, ki se je začelo okoli leta 1835, so gradišćanski Hrvati preko zagrebškega kulturnega kroga (Fran Kurelac, Ljudevit Gaj, Ivan Mažuranič in drugi) prvič navezali tesnejše stike s staro domovino in z Zagrebom kot metropolo Hrvatov. Kljub tem stikom in vplivom pa je narodno gibanje gradišćanskih Hrvatov prevzelo od Hrvatov v stari domovini le Gajevo pravopisno reformo, medtem ko se je na osnovi čakavskega narečja in ikavske izgovorjave izoblikoval lasten knjižni jezik gradišćanskih Hrvatov.

(Se nadaljuje)

Danes začenjamo objavljati daljši prispevek o gradišćanskih Hrvatih, ki ga je na našo prošnjo napisal mladi hrvaški izobraževalec dr. Herbert GASSNER, doma v Celindofu na Gradišćanskem.

Dr. Herbert Gassner je bil rojen leta 1955 v Zeljezno/Eisenstadt in je po poklicu pravnik. Je član predsedstva Hrvaškega akademskega kluba na Dunaju in izdajatelj klubskega glasila „Novi glas“. Redno sodeluje tudi pri osrednjem glasilu gradišćanskih Hrvatov „Hrvaške Novine“; poleg tega pa objavlja liriko in prozo v hrvaški kulturni reviji „Pokus“, v radiu in v gradišćanski kulturni reviji „Wortmühle“.

Gradišćanski Hrvati uživajo podobno usodo kot koroški Slovenci. Zato smo prepričani, da bodo bralci z zanimanjem sledili izvajanjem avtorja, ki bo pripovedoval o njihovi zgodovini, o njihovem boju za obstanek in o njihovem današnjem položaju.

Uredništvo

vrne, si je zatrjeval. Kako naj odide? Hiše ne more pustiti odprte, ključa ne vzeti s seboj ali ga skriti, pa kam? Tako bo, ostal bom, pa je. Saj mi ničesar ne manjka! Naredil se je domačega, nalil kave, ocvrl dvojico jajc in zajtrkoval. Dobro mu je djalo, ko se je razgledoval po mali kuhinji. Kako imata vse urejeno. Povsod se pozna, da sta zakonca redoljubna in za svoje delavčevske razmere skromno kar premožna. Pa sposobna tudi. Kar je bilo opreme, je vedel: To je naredil Marjančin mož sam. Je pravcati vseznaš, to sem že prej vedel. Prej, prej še v kolikor toliko bolj mirnih časih. Vidi se predvsem, da je Marjanca večša gospodinja. Kako so vse podrobnosti počejene. Kar navedati se ne moreš takih reči. Pod je poriban. Na steni so okusni prtiki z vezeninami. Bral je na prtiku: „Preljubo doma, kdor ga ima!“

Zunaj pred hišico ob potoku je zaropotal voziček, pa je stala že Marjanca z vrečami v kuhinji:

„Kaj me je že skrbelo, da ne bi odšel. Poslušaj, kake novice spet: Na Obvrhju so sinoči partizani ustrelili Florina! Cela tropa policije se vali noter v dolino. Kapelčani se spogledujejo zmedeno. Nisem mogla prav ujeti, kdo je tisti Florin. Menda take vrste kot Nabronc, ki so ga spravili letos o kresu.“

Da ti podrobno povem: Tisti Nabronc je popravljal menda spomladi sem kolovozno pot in pretil domačinom, da dela to zato, ker bodo prišli vsakčas veliki avtobusi, taki kot lani aprila, ko so začeli izseljevati prve ljudi. Potem pa je nanese tako, da so peljali po popravljeni poti prav Nabronca. Mrtvega na obvrhško pokopališče. Čudno je, saj pravim, čudno. Res pride tako: Kdor drugemu jamo

koplje, sam pade vanjo. Pravijo, da se je pri Nabroncu pokazalo tisto noč vse polno partizanov krog hiše in po hiši. Tudi pri Florinu je bučalo koj tako okrog poslopij.“

Domen je strmel:

„Tako daleč je že tukaj? Kaj pa se bo iz tega še spletlo?“

Spomnil se je predlanskih dogodkov na Kranjskem, ko je bil nekaj časa pri „higarjih“. V tistih Dražgošah so se tolkli partizani več dni kakor vojaki na fronti! On sam ni bil neposredno zapleten v krvavo kolobocijo. A zvedelo se je, četudi so Nemci osramočeni skrivali, da je še in še popadalo njihovih vojakov.

Marjanca je potem prišla tudi na Jelšnika, ki so ga počili v Ojstrovini letos za binško in domačijo požgali. Domen je slišal to prič.

„Kaj njega tudi?“

„Pri higarjih smo ga skrivaje imeli za Kemfarja. Kako pa so še njega prelisičili, ko je bil vendar prebrisan lisjak?“

Marjanca je le z očitno zmedenostjo nadaljevala, kar je tako z raznih krajev čula.

„Bolje pa je, da se o rečeh, ki se ne vedo točno, ne govori! Na vsak način pa domačini sumijo, da je imel Jelšnik pri izseljevanju tukajšnjih treh družin prste vmes. Da je celo neko družino raz listo črtal in drugo določil. Pravim ti, to je bilo v Kapli preplaha.“

Domen ni mogel dojeti, kaj vse se je dogajalo za časa njegove odsotnosti v domačem kraju in v bližnji soseski...

Domna je pognala kvišku, ko je uzrl skozi okno pokončno očetovo postavo, kajti ob sobotah so zahajali okoličani v Kaplo. Sin je stopil pred Marjančino hišo in

nekaj kriknil. Oče ga je zagledal in tudi nekaj vzkliknil. Oba sta prevzeta od nenadnega snidenja. Spočetka je pravil vsak svoje, potem sta šele vprašala in odgovarjala lepo po vrsti in s premislekom. Takoj sta slutila, da si vsega tako ne bosta povedala kar tu.

Marjanca ju je povabila v kuhinjo:

„Oktobera zunaj stani ni več dobro. Vstopita in se pomenita. Jaz pa bom pomagala hitro z močnim čajem!“

Tako sta res dočkala Marjančin čaj. Oče je govoril brez zadržkov in odkrito o takih stvareh, ki jih je razumela le bolj ženska. Domen je spet zijal in ugibal po svoje: Vse je prepreženo, vse se pripravljaja! Madeca, kaj pa je nastalo iz teh naših gorskih ljudi? Čisto drugačni so. Veliki in polni zaupanja! Ali res mislijo, da bo vojska kar tako čez noč pri kraju? Hudimana, saj ne vedo, kakšno je zunaj na fronti. Seveda ležejo Nemci nazaj. A so še vedno globoko v ruski zemlji. Če vzamem primerjavo, da smo se v prvi večji lazaret vozili celih deset dni. In vedno je šlo proti zapadu! Torej proti Nemčiji. Kaj jaz vem, seveda, kaj se je medtem vse spremenilo, odkar sem s fronte proč? V bavarskem lazaretu se nisem zanimal, kako fronta stoji. Saj tudi ne vem za mesta. Pa me tudi ne brigajo. Ali, kako so se tukajšnji domačini spremenili, mi ne gre in ne gre v glavo. Hudimana, saj se ne bojijo nikogar več! Očitno ti gre ženska skozi Kaplo z vozičkom in pobira stvari za partizane, od strojepisnega papirja do zdravil, ki jih nekdo prinese iz Celovca, od drugega sanitetnega materiala do ne vem česa še. Vse je organizirano, vse skrivajno deluje...?!

(Dalje pribodnjič)

Drago Druškovič

Prežihov Voranc in Koroška (Ob tridesetletnici pisateljeve smrti)

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Med ožjo Vorančevo družinsko izročilo moramo všteti tudi vzor obeh Prežihovih stricov, Lenarta in Martina Kuharja, oba sta bila v domačem kraju stebra slovenstva, kakor ju je tudi imenoval tajnik Mohorjeve, monsignor Valentin Podgorc, ko je napotil še mladega Voranca nazaj na kmete. Lenart je bil občinski odbornik in vodja slovenske stranke v domačem kraju, stric Martin pa predsednik krajnega šolskega sveta.

Socialno zapostavljenost večine slovenskega vaškega prebivalstva v tem območju je v Vorančevih otroških časih poglajbal še manjvredni položaj naroda, ki mu je Prežih pripadal. Njegov mlajši brat Gustel (1955) je pripovedoval: „Naši so morali vedno obiskovati slovenske šole, ki so bile od časa do časa dovoljene (pouk namreč) kot prostovoljci. Vem, tam smo sedeli le Kuharji, Razgorški, Ivartniki in Struci. Kljub omalovaževanju udeležencev slovenskih ur smo morali ostati in smo ostali, dokler so take ure bile.“

Posebni koroški narodnostni položaj je, kakor sem že omenil, našel odmev v zgodnjih Prežihovih spisih, saj je na njegov rojstni kraj močno udarjala nestrpna dejavnost narodnostnih nasprotnikov. „Morda te bo zanimalo to,“ je pisal Lovro bratu Lojzu (1911), „da so našti v Kotljah 80 Nemcev. Bog jim daj nebesa.“

Pisateljevo narodno angažiranost v tistih časih potrjuje tudi spisek koroških darovalcev za narodno obrambno društvo Slovensko stražo: Lovro Kuhar, Kotlje, je daroval dve kroni (Mir, 1913).

Snov s problematiko narodnega boja je našla svoje mesto tudi v zgodnjih Prežihovih delih celo v odtentih, kakor priča stavek v noveli *Tadej pl. Spobijan* (1913): „... nemščino govorite, pa nosite strgano obleko“. Dalje z motivom in snovjo v črtici *Jubilej* (1913) pri opisu usode narodno zavednega učitelja in narodnostne diskriminacije v javni upravi; pri opisu organiziranega polasčanja kmečke posesti v domačem kraju in narodnega odpadništva v črtici *Konec trpke usode* (1913) in z obravnavo socialnih naspotij znotraj svoje zatirane narodnosti v črtici *Ironija* (1910).

Hkrati pošlje mladi Voranc Zofki Kvedrovi za objavo rebus z naslovom *Tajinstveni napis*, katerega razrešitev se glasi: *Koroškim Slovincem proti pogin* (1910). Vse to v času, ko so koroški Slovinci doživljali posebne pritiske — prepoved Katoliškega političnega društva za Slovence na Koroškem (1911) in posebej še v letu pred tem (1910) ob popisu prebivalstva.

Prežihov razvoj je pridobil z njegovim odhodom in Ljubljano na združni tečaj (1913), saj je sam zapisal: „Ljubljana mi je veliko koristila... Prišel sem v malo širše kroge in začel pisati v Zarjo, Ilustrovani tednik in v Ljubljanski zvon (tako po *Lastnem življenjepisu*, 1920).

Tudi v njegovi prvi veliki širši zasnovani avtobiografski noveli *Borba* se Voranc ukvarja s psihološkimi določili svojega zgodnjega srečanja z drugonarodno in hkrati veleposestniško elito, z grofi in s suženjsko podložnostjo ter tovrstnim vedenjem svojega očeta.

Ves Prežihov opus, ne le njegovi prvenci, je prevzet z narodnostno politično problematiko, izprepletan z določnicami družbenega in narodnostnega položaja koroških Slovincov.

V tem okviru je zanimiva skupina prvih člankov v plebiscitnem obdobju v Rdečem praporu (1920): *Položaj v Mežiški dolini, Koroška in mi, Proletariatu plebiscitnega ozemlja, Gospoda socialdemokrat, kje je vaša internacionalnost*. V teh člankih skuša Voranc določiti delovnemu človeku ustrežna, mednarodno solidarnostna stališča do spopada na Koroškem. Objavilo jih je takratno glasilo slovenskih komunistov, ne da bi mu jih vsebinsko dopolnjevalo. Zagovarjal je narodnostno strpnost in odklanjal oborožen spopad med delavci in delovnimi ljudmi dveh sosednjih narodov.

Tudi v kasnejših obletniških člankih ob peti letnici koroškega plebiscita (Delavsko kmeti list, 1925) in trinajsti obletnici (Delo, 1933) je prav tako skušal poiskati zblizanja med delovnimi ljudmi in zavračal kot tuje delovnemu človeku sleherni objokovanje in solzavost, predvsem pa spodbujanje narodnostne nestrpnosti.

Prežih se je v obdobju po 1930 v okviru svojih zadolžitev pri emigrantskem vodstvu Komunistične stranke Jugoslavije ukvarjal še posebej s slovenskim vprašanjem in je v okviru teh zadolžitev napisal brošuro *Boj za osvoboditev in združitev slovenskega naroda* (1934), v kateri skuša opozarjati na nezadovoljivi položaj slovenskih delovnih ljudi, naroda, razkosanega na štiri sosedne države; zagovarjal je samoodločbo, solidarnost sosednjih narodov, želel je izoblikovati boj s pomočjo gibanja narodnih revolucionarjev.

V tistem času svojega dunajskega bivanja je kot urednik Dela, glasila KSJ, imel stike s skupino koroških slovenskih študentov (med njimi vsekakor s Franjom Ogrisev), jim pomagal pri pripravi zbornika „Punt“.

Sodeloval je pri oblikovanju stališč in podpisovanju resolucije treh komu-

svojih spisih je skušal predstaviti slovensko koroško kulturno vsebino, opozarjal pa je tudi na potujčevanje, in sploh na družbeno dogajanje. Posebej se je spoprijel še z nezadostnostjo socialne demokracije.

Vsebinska in bera Vorančevih analitičnih in publicističnih prizadevanj je tolikšna, da je tukaj ne moremo docela do vseh podrobnosti obseči.

Ob sklepu naj podčrtam, da je bil v svojih pogledih vseskozi konsistenten in zvest samemu sebi. Takole je razlagal svojemu bratu Gustlu (1939) v nekem pismu idejno zasnovno in usmeritev v plebiscitnem romanu — *Požganci*: Osnovne misli in smer romana so „naperjene proti glavnemu sovražniku slovenskega ljudstva, pangermanizmu, nemškemu fašizmu. To je njegova propagandna stran“. O „revolucionarnosti“ svojega dela pa pravi, da je delo napisano „progresivno v smislu človeške družbe in interesov slovenskega ljudstva še posebej“. Misli tudi, da so v tem obdobju napravili posamezniki mnoge zgodovinske napake in sicer tisti, „ki so imeli narodnostno vprašanje v zaku-pu“. Prežih je bil prepričan, da je s svojim delom opravil nekaj koristnega za nas, in to razlaga, da je pri-

Franz Boštjan: PREŽIHOVA BAJTA

nističnih strank Italije, Avstrije, Jugoslavije — stališč do slovenskega narodnega vprašanja.

O vprašanju je razpravljal v glasilu KP Italije in se tudi načelno ukvarjal še kasneje; napisal je prispevek *Za samoodločbo slovenskega naroda* tudi za Slovenski zbornik 1942, dalje brošuro *O slovenskih mejah* (1943). V njej se je spopadel tudi s slovenskimi nacionalističnimi težnjami, odklonil razne spekulacije s tako imenovanimi zgodovinskimi mejami. Za nas je lahko zanimivo opozorilo na drobce v tem besedilu in sicer, da avtor končuje s kasneje in še danes tako znamenitim in koristnim klicem: *tujega nočem — svoja ne dam*.

Po drugi svetovni vojni se je še posebej vprašanju koroških Slovincov, tako kot predsednik Kluba koroških Slovincov kakor tudi kot ljudski poslanec. Zmeraj je podpiral prizadevanja koroških Slovincov za narodnostno enakopravnost in potrditev. Tako z *Novoletnim pismom* (1946), s člankom o vojnem zločincu Maier Kaibitschu (1947), s pozdravno besedo v reviji Svoboda (1948), s polemičnim opozorilom ob ločevanju celjske in celovške Mohorjeve družbe (1948). Koroško problematiko je pojasnjeval tudi s člankoma *Borba KPJ za Koroško* in *O koroškem vprašanju* (1948).

V tistem času je želel pojasniti tudi vprašanje koroškega regionalizma, v reportažni črtici *Naša srečanja*, pa tudi v drugih reportažah, kakor je to na primer *Drava teče proti vzhodu*.

Prve reportaže s snovjo iz zamejske Koroške je napisal že leta 1931, ko se je za čas ustavljal (1930) v Logi vasi pri svoji teti. Pomenijo pravo bogastvo in zbir ustvarjalno uporabljenih koroških kulturnih in zgodovinskih znamenitosti. Naj spise le naštejemo: *Če Zila noj Drava nazaj potačo, Gosposvetsko polje, Za Dravo pa srijen drži* (izgubljena). V teh

kazal tudi Malgaja v pozitivnem smislu, ker je taka bila glede na slovenstvo pozitivna vloga, čeprav po „liniji socialnega napredka — reakcionarna“.

Prežih živi v svojih delih vseskozi v koroškem okolju (seveda je treba upoštevati nekaj izjem, na primer njegovo dolensko reportažo, a še v njej poišče živinozdravnika, koroškega Slovence). Celu v noveli *Boj na požiravniku* se gorski kmet srečuje z dvojno zapostavljenostjo; ne da bi se spuščali tokrat globlje v ekonomsko problematiko njegovega položaja.

Ze sredi tridesetih let (1926) omenja v svojem pismu Franu Kotniku v zvezi s pisanjem Franca Sušnika takole opredelitev: „... nam, ki pišemo v kraju in miljeju“. Kmalu za tem mu je življenje razširilo domače okolje, njegov umik pred političnim preganjanjem in njegova prva postaja je bilo zavetje pri teti Miglarjevi v Logi vasi. Nekaj o takratnem doživetju snovi nam izpovedujejo že našteje reportaže z obilico uporabljenih drobcev iz regionalne kulturne zgodovine. Res ustvarjalno je črpal iz ljudske kulture in si ustvarjal barvite prisposode, kakor je na primer „skrivnostno zvonjenje potopljenih zvonov“, potopljenih v Vrbskem jezeru. V *Gosposvetskem polju* je iskal svoje moči prav v mit povzdignjenem prizorišču zgodnje slovenske državnosti.

Zamejske Koroške tudi ne vsteje med tujino. In tako najdemo omenjene reportaže v zbirki spisov s snovjo iz domačih krajev, v zbirki *Od Kotelja do Belih vod* in teh reportaž ni vključeval v zbirko po snovi popotovanj po evropski celine — v *Borbo na tujih tleh*.

Res pa ne gre samo za zunanjo vsebino, niti ne samo za narodnostno problematiko, temveč je vselej in vseskozi prisotna družbena problematika in socialno revolucionarna vsebina.

Podčrtati kaže, da je iskal in po-

Mesec knjige

ob slovenskem kulturnem prazniku

V počastitev slovenskega kulturnega praznika sta knjigarna „Naša knjiga“ in uredništvo „Slovenskega vestnika“ spet pripravila zdaj že tradicionalno in priljubljeno akcijo pod naslovom MESEC KNJIGE. V tem okviru nudi knjigarna „Naša knjiga“ tekom meseca februarja izredno ugodne pogoje za nakup slovenskih knjig. Tozadevni izbor obsega najrazličnejša področja književnosti — leposlovne, poljudnoznanstvene, mladinske in otroške knjige, priročnike in strokovne publikacije. Iz tega bogatega izbora objavljamo nekaj naslovov.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 5.-

- Ivan Ribič: **STOPINJE V SNEGU — ZGODBA O ZAKLADU**, proza iz narodnoosvobodilnega boja, 160 str., broš.
- Presinger Ela: **GOSPODINJSKI NASVETI**, 112 str., il., broš.
- Clement Richter: **TI KOJO IN NJEGOV MORSKI PES**, mladinski roman, 112 str., ilustr., broš.
- PIONIRJI NA SNEGU, priročnik za otroške zimske igre, 78 str., ilustr., broš.
- France Bevč: **ISKRA POD PEPELOM**, zgodovinska povest, 126 str., broš.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 10.-

- Nada Matičič: **GOZD JE ONKRAJ HRIBA**, roman, 180 str., br.
- Reinhard Seiffert: **ŠOLA DOBRE VOZNIJE**, priročnik za voznike motornih vozil, 136 str., ilustr., broš.
- Zoran M. Jovanovič: **MAK OB PROGI**, roman za otroke, 134 str., ilustr., kart.
- Erna Muser: **VSTAL BO VIHAR**, pesniška zbirka, 136 str., ilustr., broš.
- Heinrich Geitzhans: **SANJE O ELDORADU**, dogodivščina na poljih žlahtnih kamnov, 154 str., ilustr., broš.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 15.-

- ZDRAVJE IN LEPOTA, priročnik o higieni in kozmetiki, 96 str., ilustr., broš.
- Janez Vipotnik: **ENAINŠTIRIDESETO**, roman iz vojnih časov, 276 str., broš.
- Hans Kades: **HIŠA LEPIH SANJ**, roman o pariških modnih hišah, 256 str., platno
- Veljko Petrovič: **PREPELICA V ROKI** in druge novele, 336 str., platno
- Jean Cassou: **IZGUBLJENI SPOMIN**, zbirka političnih esejev, 172 str., broš.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 20.-

- Branka Jurca: **STEKLENI GRAD**, zbirka kratke proze, 172 str., polplatno
- Danielle Hunebelle: **MOJ PRIJATELJ KISSINGER**, pripoved, 224 str., platno
- Vladimir Kavčič: **ONKRAJ IN ŠE DLJE**, roman iz sveta nenavadnih dimenzij, 246 str., broš.
- Mirko Božič: **KURLANI**, roman, 348 str., platno
- Pavle Zidar: **KOŽE**, zbirka novel, 140 str., broš.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 25.-

- Ciril Zlobec: **MOŠKA LETA NAŠEGA OTROŠTVA**, roman, 182 str., polplatno
- Saša Vuga: **RAČKE PO REKI PLAVAJO**, zbirka novel, 230 str., broš.
- Daniel Defoe: **ROBINSON CRUSOE**, roman o nenavadnih prigodah, 238 str., ilustr., broš.
- Rafko Dolhar: **POT V PLANINE**, črtice iz gorskega sveta, 162 str., slik. priloge, kart.
- Lyman F. Baum: **ČAROVNIK IZ OZA**, mladinska povest, 172 str., ilustr., broš.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 30.-

- Halldor Laxness: **LUČ SVETA**, roman islandskega pesnika, 618 str., platno
- F. M. Dostojevski: **STEPANIČKOVO — SREČKAR — VEČNI MOŽ**, trije romani, 662 str., platno
- Djordje Radenkovič: **SONCE V PRAHU**, azijska potovanja, 356 str., slik. priloge, platno
- Drago Grah: **KONEC PRAVLJICE**, dve noveli, 226 str., platno
- Curzio Malaparte: **KOŽA**, roman iz Italije po porazu fašizma, 370 str., platno

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Vendar opozarjamo, da so mnogi naslovi na zalogi le v enem izvodu; zato svetujemo, da pohitite z nakupom oziroma naročilom. Sicer pa obsega izbor še mnogo drugih lepih in zanimivih knjig po enako ugodnih cenah, tako da se bo obisk v knjigarni „Naša knjiga“ v MESECU KNJIGE vsekakor izplačal.

K N J I G A R N A

„Naša knjiga“

CELOVEC, PAVLIČEVA 5-7

kazal na korenine revolucionarnega odpora, z usodo revolucionarnega bukovnika Drabosnjaka, z rodovi Majarjev, Ahacljev, Einspielerjev, Janežičev — vse do protagonistov novejšje slovenske politike na Koroškem. Ustvaril je pesniško figuro, neke vrste sinekdoho s tem, ko se ni ustavljal le pri posameznikih, temveč pri rodovih, ki mu pomenijo

kontinuiteto boja in oporo za prihodnost.

Prežihova skladnost in smisel za razvojnost, pa hkrati vsestranost in še intimna povezanost z vprašanjem koroškega slovenstva hrani vsekakor še za današnji rod obilico vsebin. Z željo, da bi jih uporabili in iskali v njih opore, sklenimo tudi mi pričujoče srečanje z njim.

Razstava črnogorskih slikarjev v Celovcu

Avstrijsko-jugoslovansko društvo v Celovcu je prejšnji četrtek vabilo na otvoritev posebne razstave v Mestni hiši, ki se je odvijala pod naslovom „Pokrajine v črnogorskem slikarstvu v času od 1900 do 1977“ in ki jo je pripravil kustos muzeja v Cetinju v Črni gori, Milan Marovič.

Razstavo, ki jo je otvoril koroški deželni glavar Leopold Wagner, so poleg predstavnikov Avstrijsko-jugoslovanskega društva obiskali predsednik koroškega deželnega zbora Josef Guttenbrunner, osebje jugoslovanskega konzulata v Celovcu z generalnim konzulom Milanom Šamcem na čelu, vodja jugoslovanskega kulturnega in informacijskega centra na Dunaju Fric Frankl, celovski župan Leopold Guggenberger ter številni zastopniki političnega in kulturnega življenja mesta Celovca in dežele.

Kot že naslov razstave pove je osrednja tematika razstave pokrajinska slika in sicer ne samo iz črnogorskega območja, temveč iz celega sveta.

Nagnjenje k slikarskemu upodabljanju pokrajine so prvi črnogorski slikarji podedovali od tujih mojstrov, ki so živeli in delovali v Cetinju sredi prejšnjega stoletja.

V glavnem so se črnogorski slikarji šolali na raznih evropskih slikarskih akademijah v Parizu, na Dunaju, v New Yorku, v Rimu, v Beogradu, v Pragi itd. in se tako vsak na svoj način naprej izobraževali.

Vsi ti umetniki imajo poleg svoje narodnosti še nekaj skupnega, kar se lahko označi z navezanostjo na svojo domovino in njene specifičnosti. Zato se v njihovih stvaritvah opazi mnogo podobnosti. Znanje in izkušnje iz slikarskih središč Evrope so privedli do spoznanja, da Črna gora ni samo dežela za slikanje, ampak tudi dežela slikarjev.

V letih po drugi svetovni vojni, se je slikarska dejavnost v Črni gori tako razmahnila — ustvarjati so se

začele nove možnosti nadaljnega razvoja in šolanja slikarskih talentov — da se danes republika Črna gora, ki je sicer najmanjša republika v Jugoslaviji, ponaša z največ slikarji, ki imajo danes pomembno vlogo v črnogorski kakor tudi v jugoslovanski umetnosti. Na celovski razstavi v mestni hiši je razstavljenih 97 eksponatov 39 avtorjev, ki pa seveda niso vsi.

V zvezi z republiko Črna gora, katero je lansko leto močno opustošil

slo-jugoslovanskega društva k temu uspehu iskreno čestitamo. Zahvala velja tudi vodju kulturnega in informativnega centra SFRJ tovarišu Fricu Franklu, ki je posredoval to razstavo. Obisk te nadvse zanimive in privlačne razstave, ki traja še do 29. februarja toplo priporočamo.

Ob tej priložnosti naj še omenimo, da sta si razstavo nekaj dni pozneje ogledala tudi visoka politična predstavnik Avstrije — avstrijski ambasador v Beogradu dr. Liedermann in avstrijski generalni konzul v Ljubljani dr. Walter Lichem. Oba visoka gosta so pozdravili celovski podžupan Heribert Medweschek ter predstavniki Avstrijsko-jugoslovanskega

OBVESTILO

Pripravljalni odbor Partizanskega pevskega zbora sporoča, da bo ponovno pričel z delom. Zato prosi zainteresirane pevce borbene in revolucionarne pesmi, da se javijo do 1. marca 1980 pri Zvezi koroških partizanov, Celovec, Spitalgasse 12, ali na Slovenski prosvetni zvezi, Gasometergasse 10.

Pevske vaje bodo v Kulturnem domu v Šentprimozu v Podjuni.

Zveza koroških partizanov

potres, je deželni glavar obljubil, da bo Avstrija tudi prispevala svoj delež in sicer v obliki izgradnje medicinskega centra. Izrazil je tudi priznanje Avstrijsko-jugoslovanskemu društvu, ki je organiziralo razstavo in ki se prizadeva za dobre sosedske odnose med obema deželama oziroma državama ter ob tej priložnosti tudi obljubil, da bo podprl idejo, da bodo dela koroških slikarjev predstavili v podobni obliki v Črni gori. Celovski župan Guggenberger pa je poudaril, da je Celovec vedno pripravljen podpreti dejavnost Avstrijsko-jugoslovanskega društva in tudi že napovedal, da bo letos v Celovcu gostovala ljubljanska filharmonija.

V priznanje in hvaležnost za uspešen potek priprav oziroma kontaktov z republiko Črna gora, je kustos Milan Marovič deželnemu glavarju in tajniku Avstrijsko-jugoslovanskega društva Presslu poklonil monografijo Črne gore.

Komaj nekaj tednov je tega, ko je bil Pressl izvoljen za tajnika in že je beležil prvo veliko zmago, da mu je v izredno kratkem času uspelo pripraviti to razstavo. Tajniku Avstrijsko-

Industrijsko podjetje v Rožu išče izkušenega

knjigovodjo
(ali knjigovodkinjo)

za mnogostranske naloge. Prednost imajo kandidati, ki obvladajo oba deželna jezika. Dopise na upravo „Slovenskega vestnika“.

Mladi po letih, mladi po srcih vsi v Zagreb

Ogled rock-opere MATIJA GUBEC v Zagrebu. Veliko število interesentov se je že javilo, da se udeležijo tega kulturnega izleta. Marsikdo sicer še okleva, ker mu morda pojem rok-opere ni jasen. Rock je modernejši način glasbene interpretacije, ki se uveljavlja po vsem svetu (tipični predstavnik je bil Elvis Presley). Glasba te Gubčeve rock-opere pa ni v tem „trdem“ ameriškem stilu, saj se v glavnem naslanja na glasbene izvore hrvaške in slovenske narodne melodije, ki je interpretirana v nekem jazz-ovskem stilu, ki predvsem privlači mlade ljudi. Zanimivo pa je dejstvo, da je Slovenski prosvetni zvezni gledališko-glasbeno predstavo sugerirala skupina starejših ljudi z našega podeželja, ki so omenjeno predstavo gledali v amfiteatru v PULI.

Kogar ne bi zanimala ali dokončno prepričala ta glasba, vsem tistim pa bo gledališki užitek predstave gotovo ostal nepozaben, saj je tematika okrog Matije Gubca tudi našem človeku blizu. Predstava se scensko razvija podobno kot Miklova Zala in Samorastniki na prostem, z razliko seveda, da je scena monumentalno rešena s pravo pompoznostjo, ki jo zmore samo profesionalno gledališče. Treba je tudi povedati, da smo omenjeno predstavo hoteli organizirati v Celovcu, kar se pa ni dalo, ker Celovec nima tako velikega odra, ki bi lahko sprejel to izredno predstavo.

SE NEKAJ BESED O MATIJI GUBCU: Bil je kmet na veleposestvu Franje Tahyja v Stubici v Hrvaškem Zagorju. Od kmečkih puntarjev izbran zaradi svoje inteligence in hrabrosti za vodjo kmečkih uporov (leta 1572—73). 15. februarja 1573 je bil ujet od sovražnika, odpeljan v Zagreb, kjer so ga v sva-rilo vsem upornikom na „prestolu“ kronali z žarečo krono ter ga nato kot razbojnika razčistverili. Ob koncu naj še omenim, da nastopajo kot interpreti najboljši igralci, operni pevci in popevkari Jugoslavije.

Torej BREZ OKLEVANJA, ODLOČITEV VELJA, čakamo na vašo prijavo!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na nastop pevskih zborov ob

XIII. SREČANJU „OD PLIBERKA DO TRABERKA“ v nedeljo 24. februarja 1980 ob 19.30 uri v dvorani pri Schwarzlu v Pliberku. Nastopajoči zbori so razvidni z razporeda na 5. strani.

Prisrčno vabljeni!

društva v Celovcu. V razgovoru je bilo pohvalno izraženo, da so se kontakti razširili tudi na ostale jugoslovanske republike.

V okviru daljšega razgovora s predstavnikom Avstrijsko-jugoslovanskega društva, na katerem je bil navzoč tudi predsednik deželnega zbora Josef Guttenbrunner, je tekel pogovor o delu društva zlasti pa o 25-letni dejavnosti društva. Ambasador dr. Liedermann je društvu zagotovil polno podporo in je tudi nakažal vrsto akcij, ki bi služile razumevanju med narodi in boljšemu spoznavanju jugoslovanske problematike.

VREMENSKE RAZMERE NA BLEŠČEČI (1084 m) V JANUARJU

Dnevi s padavinami	12
dnevi brez padavin	19
padavine so bile v obliki snega, dne 31. 1. 1980 pa v obliki dežja	
višina snega na začetku meseca	75 cm
višina snega na sredini meseca	85 cm
višina snega na koncu meseca	85 cm
Dnevi z nepretrgano snežno odejo (od 10. 11. 1979 do 31. 1. 1980)	83
najmanjša višina snega	73 cm
najvišja višina snega	93 cm
najnižja temperatura	-12°
najvišja temperatura	+5°
količina padavin	74,5 mm
količina padavin v Katmarji vasi	74,5 mm
količina padavin v Celovcu	30,7 mm

Vremenska služba Slovenskega planinskega društva Celovec

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec / Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

ŠPORTNI VESTNIK

SAK NA PRIPRAVAH V IZOLI

V soboto 9. februarja se je večina igralcev SAK odpeljala na priprave v Jugoslavijo (nekaj igralcev je prišlo šele v nedeljo). Priprave pa niso bile v Rovinju, kot je bilo predvideno, temveč v Izoli, nekaj kilometrov od Kopra. Pravo nogometno igrišče pa SAK ni uspelo dobiti. Tako je moralo moštva trenirati na izredno slabem terenu, 20 metrov od morja — navadna plaža z dvema goloma za rokomet. In tako je z gledal potek dneva za igralce: 8.30—11.30 treniranje (kondicija, moč), 12.30 kosilo, do 15.30 — počitek (igralci so morali ostati v sobah), 15.30—17.30 treniranje (z žogo), 17.00 večerja, do 22.00 prosliti čas, ob 22.00 uri pa je moral biti vsak igralec v svoji sobi.

Ponedeljek ob 14. uri je bila že prva tekma, in to proti Železni Kapli, ki je bila na pripravah v Kopru. V prvem polčasu je SAK imel še dovolj moči in tako tudi napovedal z 1:0. Kratko po polčasu pa je nasprotnik z izredno lepim strelom izenačil ter nekaj pozneje celo zvišal na 2:1. Po avtogolu igralca SAK, pa je Železna Kapla zasluženo zmagala s 3:1. Treba pa je omeniti, da so pri SAK manjkali Jugoslovani, pa še nekateri drugi igralci prvega moštva.

Druga tekma se je odigrala v četrtek proti selekciji Kopra. Ker ni bilo pravega sodnika, je prišlo do zelo nesporodnih scen na obeh straneh. Trener Kopra, ki je bil sodnik, je kratkoročno spregledal tudi najhujše prekrške svojega moštva. Tako je prišlo do takšnih scen, ki ne spadajo na nogometno igrišče. Obnašanje selekcije (to je mladinsko moštvo, ki odgovarja našim LZ Celovec) je bilo tem bolj presenetljivo, ako pomislimo, da je bila to le prijateljska tekma. Pri SAK je

šla predvsem, kar se tiče moči in tehnike, že mnogo boljše kot v prvi tekmi proti Železni Kapli. Tako je SAK, kot mnogo boljše moštvo tudi zmagal z 2:0 (Železna Kapla — Sel. Koper 0:4).

Dan navrh je sledila še tretja in zadnja tekma SAK proti prvemu moštvu Koper. V tej igri se je spet najbolj „izkazal“ izredno slab sodnik. Zelo trda igra pa se je kljub temu končala s pravično zmago SAK, 3:0, in to čeprav je na koncu celo zgrešil enajstmetrovko. Železna Kapla je igrala proti istemu moštvu neodločeno 0:0.

Enkrat več pa se je pokazalo, da SAK nujno rabi trenerja kot je Rogič, ki je skrbel za odlično disciplino in red. Disciplina je predvsem še manjkala pri treningih v telovadnici, pri katerih Rogič ni bil navzoč.

Poškodbe igralcev so se držale že v zmernih mejah. Le Ferru je moral izostati včasih na treningu zaradi poškodbe na nogi in tudi Lampichler, ki ima težave s svojim križem. Kljub temu pa je SAK nastopal v zadnji tekmi polnoštevilno. Na pripravah pa je bilo skupno 20 igralcev prvega in drugega moštva ter trije igralci — mladinci (Wakounig, Gregorič, Rutar).

Od prvega moštva so manjkali trije igralci — Polanšek (poškodovan), Zablantnik Gusti ter Pandel J. Omeniti je tudi treba odlično preskrbo v hotelu „SIMONOV ZALIV“. Upajamo, da se priprave izkažejo kot pozitivne glede na prvenstvo. Z nadaljnjim rednim treningom in disciplino pa bi SAK moglo uspeti držati svojo odlično tretje mesto v spodnji ligi — vzhod. Predpogoji zato so bili in so še dani. Na koncu pa se je treba še zahvaliti organizaciji Ljubljanske Olimpije, ki je omogočila trening za naše moštvo.

SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA v Celovcu, SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO Celovec in MEŠANI PEVSKI ZBOR „ROŽ“ v Sentjakobu v Rožu vabijo na

II. spominski pohod „Arihova peč“

ob 35-letnici spomina na padle borce pod Arihovo pečjo

v nedeljo 24. februarja 1980 na Polani nad Sentjakobom v Rožu s pričetkom (startom) ob 10. uri.

Na programu sta: SMUCARSKI TEK (6 in 12 km) in LJUDSKI POHOD do nekdanjega partizanskega bunkerja pod Arihovo pečjo, kjer bo ob 12.30 uri komemoracija v čast osmim padlim partizanom, ter od tam naprej do planinske postojanke na Blešči planini.

Startnina znaša: za odrasle 30, za mladince 20 šilingov.

Vsak udeleženec II. zimskega pohoda „Arihova peč“ prejme diplomu in značko; prvovrščeni smučarski tekači pa dobijo praktične nagrade — najboljši dneva spominsko plaketo „Slovenskega vestnika“.

Prisrčno vabljeni!

JUGOSLAVIJA

PETEK, 22. 2.: 8.55 TV v šoli — 15.00 Propagandna oddaja — 15.05 Umetnostno drsanje moških, posnetek iz Lake Placida — 15.50 Propagandna oddaja — 15.55 Lake Placid: Slalom za moške, prenos — 16.45 Poročila — 16.50 Tek na smučeh, oddaja iz cikla Šola smučanja — 17.00 Iz zgodbe v zgodbo — 17.15 Družina Lesniewskich — 17.40 Obzornik — 17.50 Propagandna oddaja — 17.55 Lake Placid: Slalom za moške - prenos — 18.45 Od refleksa do logike, izobraževalna oddaja — 19.10 Risanka — 19.15 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Tigrove brigade, TV nanizanka — 21.55 V znamenju — 22.10 Zabava vas James Last — 23.00 Lake Placid: Hokej, penos.

SOBOTA, 23. 2.: 8.00 Poročila — 8.05 Jakec in čarobna lučka — 8.20 Z besedo in sliko — 8.35 Vrtec na obisku — 8.55 Svetlinik, mladinska oddaja — 9.25 Pisani svet — 9.55 Marie Curie, TV nadaljevanje — 10.50 Po sledih napredka — 11.20 Dokumentarna oddaja — 14.10 Hokej, posnetek iz Lake Placida — 15.20 Poročila — 15.25 V znaku Zodiaka, poljski film — 16.50 Naš kraj — 17.05 Propagandna oddaja — 17.10 Slalom za ženske, posnetek iz Lake Placida — 17.50 Propagandna oddaja — 17.55 Lake Placid: Slalom za ženske, prenos — 18.45 Robinovo gnezdo — 19.10 Risanka — 19.15 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Zupan našega mesta, TV nadaljevanje — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Igrani film — 22.50 Smučarski skoki na 90 m skakalnici, posnetek iz Lake Placida — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 24. 2.: 8.20 Poročila — 8.25 Za nedeljsko dobro jutro: Primorska poje — 9.00 Življenje na zemlji — 9.55 Disneyev svet — 10.40 Čebelica Maja — 11.05 Kažipot — 11.25 Mozaik — 11.30 Igre na snegu, prenos z Jahorine — 13.30 Jugoslavija, dober dan — 14.05 Poročila — 19.10 Risanka — 19.15 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Vroči veter, nadaljevanje — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Lake Placid: Hokej, prenos — 23.00 Športni pregled — 23.25 Poročila — 23.30 Tekmovanja v štiri-sedežnem bobu, posnetek iz Lake Placida.

PONEDELJEK, 25. 2.: 8.55 TV v šoli — 14.35 Propagandna oddaja — 14.40 Drsalna revija najboljših — 15.10 Konec zimske olimpiade, posnetek iz Lake Placida — 17.30 Poročila — 17.35 Otroci pojejo o pustu — 17.50 Mala čudesa velike prirode — 18.05

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji KD „Lepi vrh“ in SK „Devin“ vabita na tekmovanje v veleslalomu za

5. POKAL „LEPI VRH“

v nedeljo 24. februarja 1980 s pričetkom ob 10. uri v Ovčji vasi pod Višarjami. Startnina znaša 2000 lir.

Prisrčno vabljeni!

TURISTIČNI VODIČI

Svetovno znana turistična agencija išče vodiče, ki obvladajo nemški jezik. Zagotovljena je zaposlitev od začetka maja do konca oktobra. Kandidatke in kandidati se bodo udeležili enotedenskega seminarja, ki se bo začel 8. marca 1980 v Dubrovniku.

Interesenti se naj pismeno javijo (kratek življenjepis) na naslov: Gospodarski odbor Zveze slovenskih organizacij, 9020 Celovec, Gasometerg. 10.

Operativno zdravljenje kolena, Hura — eksperiment, oddaja iz cikla Sodabna medicina — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladinska oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Sedma zapoved: kradi malo manj — 22.30 Propagandna oddaja — 22.35 V zametstvu.

TOREK, 26. 2.: 9.15 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Jakec in čarobna lučka — 17.25 Pustolovščina — 17.55 Dalmatinske klope — 18.25 Mozaik — 18.30 Obzornik — 18.40 Obramba in samozaščita — 19.10 Risanka — 19.15 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Aktualna oddaja — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Grozd mojevine, vinograda, TV nadaljevanje — 21.45 V znamenju — 22.00 Baletni portret Magde Vrhovčeve.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 21. februarja 1980

Za 100 din dobite	53.— šil.
Za 100 din plačate	60.— šil.
Za 100 lir dobite	1.46 šil.
Za 100 lir plačate	1.55 šil.
Za 100 mark dobite	707.— šil.
Za 100 mark plačate	723.30 šil.